

Handläggare
Maria Härenstam & Maria
Thomelius
Telefon: 08-508 09 020

Till
Östermalms stadsdelsnämnd

Underlag för budget 2024 med inriktning 2025 och 2026 för Östermalms stadsdelsnämnd

Förslag till beslut

1. Östermalms stadsdelsnämnd godkänner förvaltningens förslag till underlag för budget 2024 med inriktning för 2025 och 2026 med tillhörande bilagor.
2. Nämnden överlämnar förslaget till kommunstyrelsen för fortsatt beredning.
3. Paragrafen justeras omedelbart.

Jesper Ackinger
t.f. Stadsdelsdirektör

Innehållsförteckning

Underlag för budget 2024 med inriktning 2025 och 2026 för Östermalms

stadsdelsnämnd.....	1
Förslag till beslut	1
1 Kommunfullmäktiges inriktningsmål	4
1.1 Ett Stockholm som håller samman med en stark och jämlik välfärd i hela staden	12
1.2 Ett grönt och fossilfritt Stockholm som leder en rättvis klimatomställning.....	13
1.3 Ett Stockholm med en stabil och hållbar ekonomi med utbildning, jobb och bostäder för alla.....	13
2 Nämndens verksamhetsområde	14
2.1 Förskoleverksamhet.....	14
2.2 Verksamhet för barn, kultur och fritid.....	16
2.3 Äldreomsorg.....	18
2.4 Stöd och service till personer med funktionsnedsättning	21
2.5 Individ- och familjeomsorg inkl. socialpsykiatri.....	23
2.6 Stadsmiljöverksamhet.....	28
2.7 Ekonomiskt bistånd	32
2.8 Arbetsmarknadsåtgärder.....	32
2.9 Övrigt.....	33
3 Sammanfattande ekonomisk analys	33
3.1 Drift	34
3.2 Investeringar	37
3.3 Verksamhetsprojekt (Driftprojekt).....	39
4 Lokalförsörjningsplan.....	39
4.1 Sammanfattning.....	39
4.2 Planeringsförutsättningar.....	40
4.3 Bedömd hyreskostnadsutveckling	41
4.4 Samverkan	42
4.5 Kommunal verksamhet - annan än pedagogisk verksamhet	43
4.5.1 Summerande analys av nuläge samt framtida planering.....	43
4.5.2 Nuläge 31 januari 2023	43

4.5.3	Lokalbehov för annan kommunal verksamhet	45
4.5.4	Planerade lokalförändringar för år 2024-2031 (första planeringsperioden).....	46
4.5.5	Planerade lokalförändringar för åren 2032-2040 (andra planeringsperioden).....	47
4.6	Pedagogisk verksamhet	47
4.6.1	Summerande analys av nuläge samt framtida planering	47
4.6.2	Nuläge 31 januari 2023	47
4.6.3	Planering av lokaler för år 2024-2031 (första planeringsperioden)	51
4.6.4	Långsiktig planering av behovet av lokaler mellan år 2032-2040 (andra planeringsperioden).....	55
4.6.5	Enskilt driven förskola eller fristående skola.....	56
4.7	Övrig information.....	56
4.7.1	Särskild redovisning av vissa lokalprojekt.....	56
5	Övriga redovisningar	56

Bilagor

Bilaga 1: SDN 09 Norra innerstaden

Bilaga 2: Lokalförsörjningsplan 2023 Norrmalm

Bilaga 3: Lokalförsörjningsplan 2023 Östermalm

Bilaga 4: Klimatinvesteringar 2024-2026 Norra innerstaden

1 Kommunfullmäktiges inriktningsmål

Detta underlag anger inriktningen för den kommande stadsdelsnämndens Norra innerstadens verksamhet under 2024-2026 och anknyter till kommunfullmäktiges tre inriktningsmål.

I enlighet med kommunfullmäktiges budget kommer stadsdelsnämnderna för Norrmalm och Östermalm att läggas samman den 1 juli 2023. Underlaget har därmed tagits fram i samverkan mellan Östermalms och Norrmalms stadsdelsförvaltningar, utifrån den kommande stadsdelsnämnden för Norra innerstaden.

Verksamhet

Stadsdelsnämnderna ansvarar för kommunal förskoleverksamhet, öppen fritidsverksamhet, äldreomsorg, stöd och service till personer med funktionsnedsättning, individ- och familjeomsorg, socialpsykiatri, budget- och skuldrådgivning, familjerätt, stöd och service till funktionshindrade (LSS) samt kultur- och föreningsbidrag. Stadsdelsnämnderna ansvarar även för trygghetsskapande arbete, parklekar, krisberedskap, samhällsplanering och stadsmiljö, konsumentvägledning, ekonomiskt bistånd, arbetsmarknadsåtgärder och samhällsvägledning för nyanlända.

Demografi

Inom det område som kommer att bilda Norra innerstadens stadsdelsområde finns idag drygt 157 000 invånare och antalet beräknas vara relativt oförändrat fram till 2028 för att sedan öka till cirka 161 000 invånare år 2031.

Antalet personer över 80 år beräknas öka med drygt 1750 personer fram till år 2026 och med cirka 3670 personer fram till år 2031. Barnantalet prognostiseras minska inom stadsdelsområdet med 225 barn till år 2026. Minskningen förväntas fortsätta fram till år 2029, då trenden bryts och en antalet förskolebarn väntas öka något.

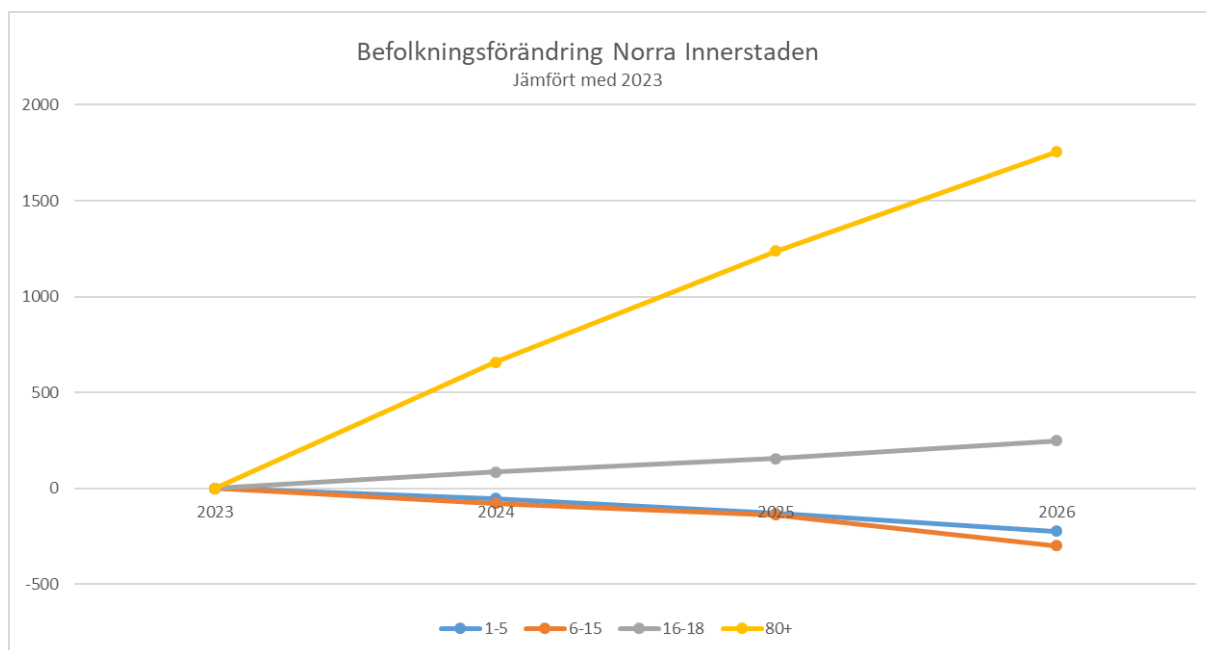

Diagram över befolkningsförändring i antal personer för Norra innerstadens stadsdelsområde åren 2023-2026. De olika färgerna presenterar utvecklingen av olika ålderskategorier. Källa: befolkningsprognos, Sweco 2022.

Befolkningsgrupper	2023	2026	Förändring (antal)	Förändring (procent)
1-5 år	7 387	7 162	-225	-3,0%
6-15 år	12 099	11 801	-299	-2,5%
16-18 år	3 526	3 773	247	7,0%
80+ år	7 993	9 747	1 754	21,9%

Tabell över befolkningsförändring för Norra innerstadens stadsdelsområde åren 2023-2026. Källa: befolkningsprognos, Sweco 2022.

Av kommunfullmäktige särskilt prioriterade frågor

Omställning till en god och nära vård i syfte att ge en samordnad vård som stärker hälsa och förebygger fysisk och psykisk ohälsa

I syfte att ge en sömlös vård som främjar fysisk- och psykisk hälsa kommer omställning till en nära vård att intensifieras under planperioden. Samverkan ska stärkas med Region Stockholm i syfte att rusta för, kvalitetssäkra och följa upp omställningen till en nära vård och till lag om samverkan vid utskrivning från slutna hälso- och sjukvård, LUS. Den demografiska utvecklingen inom kommande Norra innerstadens stadsdelsområde ställer krav på att utveckla den vård och omsorg som ges i hemmet, bland annat genom ökat behov av hemtjänst. Samverkan behöver också stärkas mellan hemtjänst, myndighetsutövning och Region Stockholm genom exempelvis samverkansöverenskommelser som förtydligar ansvarsområden. Samverkan med Region Stockholm är ett fortsatt utvecklingsarbete för att äldre ska få rätt stöd, i rätt tid och av rätt huvudman. Befintliga mötesformer och arbetssätt

med hälso- och sjukvården som till exempel samordnad individuell plan (SIP) behöver vidareutvecklas. Insatsen tryggt mottagande i hemmet fyller en viktig funktion och bör fortsätta för en trygg och säker utskrivningsprocess.

Personer födda med olika typer av funktionsnedsättning får idag mer adekvat vård än tidigare vilket innebär en ökad förväntad livslängd hos målgruppen. Behov av boenden med geriatrisk kompetens för personer med funktionsnedsättning kommer därmed sannolikt att öka. På sikt förväntas även ett ökat behov av mer avancerad hälso- och sjukvård, när det stora antalet personer som föddes på 1940-talet uppnår en hög ålder. Antalet multisjuka och sköra äldre likväl som äldre med kognitiv svikt förväntas öka på vård- och omsorgsboenden. Under planperioden behöver därmed kompetenssatsningar göras och resurser ses över. Samverkan med specialistmottagningar och läkarorganisationer behöver intensifieras. För att ge bra förutsättningar för en sömlös vård och omsorg med riktat personcentrerat stöd till äldre som tillhör sårbara grupper kommer utvecklingen av specialiserade hemtjänstgrupper inom demens och psykisk hälsa att fortsätta.

Det finns behov av ett gemensamt dokumentationssystem för socialtjänst samt hälso- och sjukvård, för att säkra insatser till den enskilde och utveckla det tvärprofessionella teamarbetet. Den nya lagen om sammanhållen vård- och omsorgsdokumentation träder i kraft i januari 2023 vilket möjliggör effektivitetsvinster i form av minskad administration för personalen och bättre möjligheter till samarbete. Lagförslaget skapar också goda möjligheter för huvudmännen att förebygga kvalitetsbrister och vårdskador. För att ansluta till en sammanhållen vård- och omsorgsdokumentation krävs adekvata it-system som uppfyller lagens krav på informationssäkerhet.

Miljö och klimat

Förvaltningarnas verksamheter arbetar med miljö- och klimatfrågor i enlighet med Stockholms stads miljöprogram samt med förvaltningsövergripande miljö- och klimathandlingsplaner. Samverkan med andra förvaltningar och bolag fortsätter under planperioden, till exempel kring strategiska grön- och vattenfrågor i staden.

Energibesparingsåtgärder är fortsatt prioriterat. De senaste åren har klimatinvesteringsmedel använts för att byta ut gamla vitvaror och belysningsystem. Detta arbete fortsätter, framför allt med utbyte av gamla belysningsystem och armaturer. Möjligheten att erhålla extra budgetmedel för klimatinvesteringar är avgörande för att projekten ska kunna genomföras då de inte ryms inom ordinarie investeringsram.

Det förändrade klimatet förväntas innebära nya utmaningar för verksamheterna, bland annat genom behov av anpassningar för att minska negativa effekter av värmeböljor och skyfall. Exempelvis innebär värmeböljor att verksamhetslokaler behöver kylas, särskilt för känsliga målgrupper som äldre och barn. Det finns behov av att stärka arbetet, kompetensen och samverkan kring klimatanpassning under planperioden.

Insatser prioriteras inom områden med stora klimatutsläpp och betydande miljöpåverkan, så som energieffektivisering, transporter, avfallshantering, livsmedel, biologisk mångfald, giftfri miljö och klimatanpassningsåtgärder. Innovativa lösningar är fortsatt betydande för att effektivisera arbetet och nå stadens miljömål enligt miljöprogrammets tidplan.

Säkerställande av nödvändig infrastruktur för både kollektivtrafik och energiförsörjning

Energieffektiviserande åtgärder som minskar elförbrukningen och kapar effekttoppar ska genomföras löpande, vilket bidrar till ett mer pålitligt och stabilt elnät. Under planperioden planeras arbetet med inventering och genomförande av energieffektiviserande åtgärder intensifieras i nämndernas verksamheter. En målsättning är även att varje verksamhet ska ha en uppdaterad och implementerad energibesparingsrutin.

Investeringsbehov och investeringsprioriteringar

Gällande investeringar i maskiner och inventarier består de största behoven av buller- och ventilationsärenden, reinvesteringar i befintliga lokaler samt inventarieinköp i samband med öppnandet av nya verksamheter. Förvaltningen ser över möjligheten för ett nytt förvaltningskontor, vilket kan innebära ytterligare investeringsbehov.

Under planperioden planeras stadsdelsområdets parklekar upprustas och förbättras, bland annat Vasaparkens, Tessinparkens och Humlegårdens parklekar. Investeringar för klimatanpassningsåtgärder i stadsmiljö är ytterligare ett behov som behöver prioriteras med anledning av ökad mängd nederbörd på grund av klimatförändringar.

Effektiv lokalförsörjning

Arbete pågår kontinuerligt för bättre lokalsamordning och en effektiv lokalförsörjning. Ett led i arbetet är samnyttjande av lokaler samt avveckling av lokaler som inte behövs. Flera verksamheter bedrivs i samverkan med andra förvaltningar.

Samverkan behöver utvecklas både inom förvaltningen, men också med andra förvaltningar. Stärkt samverkan med utbildningsförvaltningen är önskvärt för att bättre kunna anpassa och ställa om lokalerna till stadsdelsområdets framtida behov, med fokus på övergången mellan förskola och skola.

En utmaning inom Norra innerstadens stadsdelsområde är lokalernas höga hyreskostnader, som ligger över stadens rekommenderade högsta hyresnivåer. SISAB:s nya samverkansavtal påverkar också hyreskostnaderna för redan existerande förskolor samt förskolor som byggs. Det finns även utmaningar med utformningen av en del befintliga lokaler ur ett kostnads- och verksamhetsperspektiv som behöver ses över.

Planering för framtiden behövs för att säkerställa verksamhetslokaler i stadsutvecklingsområden, men det blir allt svårare att motivera nyproduktion när prognoserna visar på ett lägre behov av förskoleplatser. Arbetet fortsätter med att ta fram underlag och analyser, bevaka behovet av framtida förskoleplatser samt se över befintligt lokalbestånd.

Ständiga förbättringar, innovation och digitalisering

För att möta dagens och framtidens utmaningar behöver innovationsförmågan och innovationskapaciteten öka. Digitalisering skapar möjligheter att öka effektiviteten inom verksamheterna och stärka välmående hos invånarna. Innovativa lösningar, effektiva arbetssätt, ny teknik och kompetensutveckling behöver utvecklas och anpassas till nya förutsättningar. Satsningar inom digitalisering, innovation och effektiva arbetssätt ska prioriteras i syfte att ge bästa möjliga service till invånare och besökare. För att digitaliseringens möjligheter ska kunna tas till vara behöver chefers och medarbetares digitala

kompetens och innovationsförmåga kontinuerligt växa.

I takt med att samhället digitaliseras ökar risken för ett digitalt utanförskap. För att uppnå jämlika levnadsvillkor samt förbättra förutsättningarna för delaktighet och tillgänglighet, behöver fler få tillgång och kunskap till digital teknik. Detta gäller särskilt för målgrupper där kunskapen behöver stärkas, exempelvis äldre och personer med funktionsnedsättning.

Det ökade trycket på informationssäkerhet och begränsningen i att inte använda tredjelandsbaserade molntjänster kommer att påverka digitaliseringsarbetet framöver. Bland annat arbetar stadens pedagogiska verksamheter inom ett annat it-leveransavtal än övriga verksamheter och påverkas av detta.

I den fortsatta utvecklingen av digitalisering, effektiva arbetssätt och samverkan bör staden ha samlade strategier, grundläggande infrastruktur och system för att ta ledningen i arbetet. Bedömningen är även att gemensamma regionala satsningar kan bidra till ökad effektivitet och minskade kostnader.

Arbetet med ständiga förbättringar, innovation och digitalisering beskrivs per verksamhetsområde under avsnitt 2.

Vägen till arbete och egen försörjning

Arbetsförmedlingen bedömer att arbetslösheten ökar under 2023 och första halvåret 2024. En svag arbetsmarknad bidrar till att den som befinner sig långt ifrån arbetsmarknaden får det svårare att få ett arbete, vilket ökar risken för långvarigt behov av ekonomiskt bistånd. I samverkan med arbetsmarknadsnämnden kommer fler att behöva erbjudas arbetsmarknadsinsatser, som praktikplatser och Stockholmsjobb. Arbetet med att erbjuda personer som uppfyller villkoren för skyddat arbete hos offentlig arbetsgivare, OSA-anställning, behöver också stärkas. Det finns behov av att kunna erbjuda arbetsförberedande insatser som en del i ett långsiktigt stöd.

Rätten till arbete och försörjning för personer med funktionsnedsättning främjas bland annat genom att underlätta för individens övergång till arbete på den ordinarie arbetsmarknaden inom daglig verksamhet. Det finns behov att öka utbudet av arbetsinriktade insatser och nya arbetssätt som leder till arbete. För att stödja elever från anpassad gymnasieskola att etableras på arbetsmarknaden behöver samverkan utvecklas med facknämnder och andra aktörer inom området.

Feriejobb kan för en ung person innebära en viktig merit och motivation för ett framtida yrkesliv. I arbetet ska unga med funktionsnedsättning och med sociala skäl vid tillsättning av feriejobb fortsatt prioriteras.

Näringslivsarbete utifrån stadens näringslivspolicys fyra fokusområden som ska leda till näringslivspolicyns mål och att företagsklimatet ska förbättras

Norra innerstadens stadsdelsområde innehåller en stor koncentration av arbetsplatser inom ett flertal branscher med tonvikt på kontor, handel och besöksnäring. Framför allt i cityområdet finns ett antal huvudkontor men också ett antal regionkontor för utländska företag som har stor betydelse för Stockholm som tillväxtmotor. Hamnområdet runt Värtan, Frihamnen och Loud den utvecklas där arbetsplatser och bostäder blandas vilket skapar bra förutsättningar för

service som ger attraktiva miljöer. För stadsdelsområdets invånare är tillgången till närservice från småföretag minst lika viktig. Tryggheten i närmiljöer stärks genom platssamverkan samt i nära samverkan med polis och andra myndigheter. I enlighet med stadens näringslivspolicy inriktas insatser på rena och attraktiva miljöer, stärkt företagsperspektiv i trygghetsarbetet samt bättre framkomlighet. Arbete pågår kontinuerligt för att erbjuda god tillgång till service för invånarna samt bidra till att stärka Stockholms attraktionskraft.

Bostäder som alla har råd att bo i

Stöd och samverkan ska öka kring frågor som rör personer som saknar stadigvarande boende eller riskerar hemlöshet genom vräkning. Barnfamiljer i osäkra boendeförhållanden behöver fortsatt prioriteras genom tät samverkan med SHIS för att uppnå en mer långsiktig boendelösning. För att stödja målgruppen 65 år och äldre som riskerar eller lever i hemlöshet krävs att samverkan utvecklas mellan socialtjänst och äldreomsorg.

Personer som har svårt att få eller behålla en egen bostad med anledning av missbruk, psykiska eller allvarliga sociala problem kan beviljas insats i form av Bostad Först, försöks- eller träningslägenhet. Dessa insatser kommer sannolikt behöva erbjudas i större utsträckning, dels för att personer med samsjuklighet är en växande grupp och dels om samsjuklighetsutredningen genomförs.

En fortsatt viktig fråga är att tillhandahålla ett varierat utbud av bostäder med särskild service för personer med funktionsnedsättning. Bedömningen är att behovet av särskilt boende för personer med funktionsnedsättning enligt LSS och SoL är större än vad planerade projekt kan tillgodose. Det finns ett fortsatt behov av att bidra med analys av lokalt utbud och efterfrågan på boende i arbetet med regionala boendeplaner för gruppboendestäder, för att säkerställa målgruppens framtida behov.

Biståndshandläggare inom äldreomsorgen fortsätter att informera i ett tidigt skede om möjlighet till anpassningar i bostaden i syfte att möjliggöra kvarboende samt bibehålla den äldres självständighet i sin bostad. Det vräkningsförebyggande arbetet fortsätter stödja äldre att hitta långsiktiga boendelalternativ. I samverkan med socialtjänstavdelningen och övriga samhällsaktörer, fortsätter arbetet med att förebygga avhysningar.

Samverkan sker årligen med övriga förvaltningar i innerstaden kring en stadsövergripande boendeplan för äldre. Arbetet med att tillförsäkra och utveckla tillgången till anpassade och lämpliga boendeformer som alla har råd att bo i fortsätter i samverkan med äldreförvaltningen och hyresvärdar. Bedömningen är att staden behöver arbeta för att hitta anpassade insatser för äldre personer i hemlöshet, med psykisk ohälsa samt missbruksproblematik. De boendeformer som finns inom stadens äldreomsorg är i många fall inte anpassade för målgruppen, då de inte har ett behov av vård- och omsorgsboende eller tillhör målgruppen för servicehus. Många har också en skuldproblematik, vilket gör att de inte är aktuella för en seniorbostad i Micasas bestånd.

Nyanlända som bor i stadens genomgångsbostäder erbjuds bostadsvägledning, i samarbete med hyresvärderna SHIS. Stadens ändrade beslut att nyanlända kan ha möjlighet att bo i genomgångsbostad i upp till och med fem år bedöms underlätta för fler hushåll att hitta stadigvarande boendelösningar. Individuellt anpassad bostadsvägledning ses som ett viktigt

förebyggande arbete för att motverka att hushåll står utan en egen boendelösning vid utflytt. En annan grupp som kan ha svårt att hitta en hållbar boendelösning är anknytningsfamiljer, som ansluter till ett tidigare ensamkommande barn.

Det är angeläget att tidigt beakta och samordna behovet av förskoleplatser, bostäder med särskild service, vård- och omsorgsboenden, seniorbostäder samt parker och grönområden i stadsutvecklingen. Förvaltningarna deltar därför i stadsbyggnadskontorets, exploateringskontorets och trafikkontorets arbete med utveckling av Norra innerstadens stadsutvecklingsområden. Under de kommande åren är stadsutvecklingen i Norra Djurgårdsstaden, Hagastaden, Sabbatsbergsområdet, Centralstationen och Klara City View i fortsatt fokus.

Kompetensförsörjning, med särskilt fokus på ledarskap, hälsa, medarbetarnas kompetens samt eventuella omställningsbehov

De senaste åren har visat att omvärlden snabbt kan förändras och förmågan att ställa om och anpassa verksamheterna efter nya förutsättningar har blivit än mer avgörande. Krig i närområdet, stigande inflation och ändrad arbetsrätt utgör några faktorer som innebär utmaningar och ställer krav på nya arbetsätt och kompetenser inom verksamheterna. Långsiktig och strategisk bemanning är en påtaglig utmaning för flera verksamheter utifrån ändringarna i lagen om anställningsskydd.

Ett närvarande ledarskap präglat av kommunikation, tillit och mod behövs för att hantera osäkerhet och utmanande situationer. Insatser för att stärka chefers förmåga att leda i förändring kommer i högre grad vara viktigt. En tydlig chefsstruktur med ett rimligt antal medarbetare per chef är grundläggande för ett närvarande och hållbart ledarskap.

Under planperioden kommer sammanläggningen av Östermalms och Norrmalms stadsdelsnämnder vara ett betydande fokusområde. Sammanläggningen medför utmaningar på kort sikt där kulturer, arbetsgrupper, arbetsätt och rutiner ska synkroniseras utan att gå miste om betydelsefull kompetens. Den nya förvaltningen medför även många möjligheter kopplat till kompetensförsörjningen, bland annat möjlighet till renodling av uppdrag och funktioner samt en minskad sårbarhet.

Förändringarna i demografin med ett ökat antal äldre och ett sjunkande barnantal medför ett behov av anpassning av verksamheterna. Behovet av äldreomsorg kommer öka kraftigt samtidigt som behovet av förskola minskar något. Under samma tid ses en svag ökningstakt av antalet personer i arbetsför ålder. För att klara utmaningarna kopplade till demografin behöver flera insatser genomföras parallellt. För att minska behovet av att anställa nya medarbetare är det nödvändigt att i högre utsträckning ta tillvara på och utveckla befintliga medarbetares kompetens där tydliga karriärvägar och kompetenstrappor är ett led i det fortsatta arbetet. Det behövs även bättre förutsättningar för att ta tillvara äldre medarbetares kompetens. Intern rörlighet bör uppmuntras och det livslånga lärandet bör vara en naturlig del av arbetet. Detta ökar motivation, engagemang och det kollegiala lärandet samt bidrar till att vara en attraktiv arbetsgivare. Arbetsmiljö och arbetsätt behöver anpassas så att fler medarbetare arbetar heltid samt kan och vill stanna kvar i arbete längre. Arbetet med att sänka sjukfrånvaron är fortsatt prioriterat.

Brottsförebyggande och trygghetsskapande arbete samt säkerhetsfrågor

Norra innerstadens stadsdelsområde har stora dagliga flöden av invånare och besökare. Inom området finns även verksamheter och knutpunkter som är kritiska för hela landets infrastruktur. Utvecklingen i Europa och Rysslands invasion av Ukraina fortsätter ställa krav på att ha en god krisberedskap som bidrar till det civila försvaret och därmed Sveriges totalförsvaret. Genom att säkerställa att verksamheter har kunskap kring krisberedskap, genomför risk- och sårbarhetsanalyser samt har relevanta kontinuitetsplaner stärks det civila försvaret. Medverkan i stadsledningskontorets krigsorganisationsplanering fortsätter.

Inom stadsdelsområdet återkommer aktiviteter som demonstrationer, manifestationer, ordningsstörningar och påverkanshandlingar. Detta förväntas fortsätta inom stadsdelsområdet de kommande åren och ställer krav på att ha en god krisberedskap och att befintliga rutiner kontinuerligt ses över. Arbetet mot våldsbejakande extremism och otillåten påverkan fortsätter, bland annat genom att öka medvetenhet kring kampanjer i den allmänna debatten och i sociala medier. Ett försämrat säkerhetsläge kan också leda till en ökad risk för påverkanshandlingar. Det pågår ett par större påverkanshandlingar globalt där SÄPO noterar en oro och risk för terrorattentat.

Öppna drogscener lokaliseras till kollektivtrafikpunkter och fler brott begås där många människor vistas. Sveriges två största kollektivtrafikknutpunkter finns vid T-centralen och Odenplan, samtidigt som krog- och restaurangtöta Östermalmstorg och Stureplan är platser där krogmiljön är en arena för kriminella. Platssamverkan har visat sig vara ett effektivt sätt att arbeta brottsförebyggande och trygghetsskapande. Arbetet kräver ett nära samarbete med polis, näringsliv, civilsamhälle och andra berörda förvaltningar och bolag inom staden. En ny samverkansöverenskommelse med utbildningsförvaltningen och polisen kommer tas fram utifrån stadsdelsförvaltningen Norra innerstaden. Under planperioden fortsätter även samarbetet med berörda aktörer kring hemlösa personer som stadigvarande vistas på Stockholms Centralstation och Cityterminalen. Ambitionen är att formalisera platssamverkan och skapa en kontinuitet på platsen, genom en skriftlig samverkansöverenskommelse mellan Norra innerstadens stadsdelsförvaltning, socialförvaltningen, Region Stockholm, Capio Pelarbacken och Jernhusen.

En utmaning, och behov, som identifierats är dels att finna reservkraft för större objekt som till exempel vård- och omsorgsboenden och dels att skapa evakueringsplaner för dessa. Motståndskraften behöver även stärkas mot cyberattacker, it- och telefoniavbrott samt avbrott i el- och vattenförsörjning. Det finns behov av en stadsövergripande samverkan i dessa frågor genom exempelvis råd för alternativa kommunikationsformer eller manuella rutiner. Informationssäkerhet är ett annat område där samverkansbehovet är stort då arbetet är tids- och resurskrävande. Det finns behov av löpande kompetensutveckling, informationssäkerhetsklassningar och hantering av åtgärdsplaner. Under planperioden fortsätter arbetet med utvecklingen av trygghetspunkter.

Inom ramen för det olycksförebyggande arbetet återfinns systematiskt brandskyddsarbete (SBA). Vinster med en stadsövergripande samverkan är bland annat möjligheten att införa ett digitalt stöd för hantering av verksamheternas egenkontroller och uppföljning av SBA på enhetsnivå samt på förvaltningsnivå.

Klimatanpassning är ett annat område som behöver stärkas för att minska negativa konsekvenser av skyfall och värmebölja, som förväntas öka i omfattning. Bedömningen är att den stadsövergripande samverkan även inom detta område behöver stärkas för att kunna genomföra samordnade insatser.

Ett prioriterat område är ökningen av bedrägerier mot äldre som sker via nätet eller telefon. Samverkan kring det preventiva arbetet mot bedrägerier fortsätter, särskilt med anledning av att gruppen äldre inom stadsdelsområdet förväntas öka.

Arbetet med att minska välfärdsbrott fortsätter. Bland annat genom kontroll av följsamhet till ersättnings- och tidsregistreringssystemet, uppföljning av överskriden- och utförd tid, NCF-registreringar, systematiska kontroller av fakturaunderlag samt avtalsuppföljningar.

Bedömningen är att det i nuläget inte finns någon ökning av EU- migranter som lever i utsatthet och hemlöshet. Däremot har stadsdelsområdet ett stort antal EU-migranter i förhållande till andra stadsdelsområden.

Ett sammanhållet arbete med de mänskliga rättigheterna samt ett öppet och demokratiskt Stockholm med hög delaktighet och inflytande

Förvaltningarna bidrar till att uppfylla mål och delmål inom Agenda 2030 genom till exempel trygghetsarbete, stadsutveckling, jämställdhetsintegrering, barnrättsperspektiv, tillgänglighet och delaktighet för kvinnor och män med funktionsnedsättning, äldreomsorg, förskola samt klimat- och miljöarbete.

Könsuppdelad statistik samlas in, redovisas och analyseras där det är möjligt i syfte att synliggöra och åtgärda omotiverade skillnader för invånarna. Genom ett systematiskt arbetssätt ges goda förutsättningar till att skillnader och likheter mellan könen upptäcks. Jämställdhetsperspektivet ska vara integrerat i all planering, beslutsfattande, genomförande och uppföljning.

Arbetet med mänskliga rättigheter beskrivs per verksamhetsområde under avsnitt 2.

1.1 Ett Stockholm som håller samman med en stark och jämlik välfärd i hela staden

Prioriterade satsningar

- Kompetensutveckling och utveckling av arbetssätt samt samarbetsformer för att möta invånarnas behov inom äldreomsorgen.
- Öka samverkan vid utskrivning från slutna hälso- och sjukvård och implementera nya arbetssätt som följd av lagen om samverkan vid utskrivning från slutna hälso- och sjukvård (2017:612).
- Intensifiera arbetet med samverkansöverenskommelser för en sömlös vård och omsorg.
- Vidareutveckla uppsökande verksamhet och utbudet av hälsofrämjande aktiviteter i syfte att minska den ofrivilliga ensamheten och förebygga ohälsa bland äldre.
- Förbättra personalkontinuiteten inom hemtjänsten och vidareutveckla den personcentrerade omsorgen.

- Utveckla kommunikationen med seniorer som bor inom stadsdelsområdet.
- Utveckla stöd och samverkan för barn med problematisk skolfrånvaro.
- Samlokalisering av socialsekreterare och polis ska fortsätta att utvecklas.
- Utredda behov och lokalisering av familjecentraler.
- Arbeta för att tillgodose ett ökat behov av sysselsättning för målgruppen för samsjuklighet, eftersom stadens ansvar främst kommer att omfatta socialt stöd, sysselsättning och boende om förslagen i samsjuklighetsutredningen genomförs.
- Förbättra tillgänglighet och upplevelsen av trygghet i parker och grönområden för att bidra till ett jämställt nyttjande av olika målgrupper.
- En översyn ska genomföras för att säkerställa en jämlik tillgång till öppen förskola där föräldrastöd ska erbjudas.
- Utveckla Träffpunkterna Lili, Tre Liljor och Träffas som alla vänder sig till en sårbar målgrupp.

1.2 Ett grönt och fossilfritt Stockholm som leder en rättvis klimatomställning

Prioriterade satsningar

- Äldreomsorgen ska identifiera och minska matsvinnet med stöd av stadens mått och metod för att mäta miljö- och klimatpåverkan från måltider.
- Genomföra klimatanpassningar i parkerna för att kunna ta hand om ökad nederbörd samt för att öka motståndskraften för ett torrare klimat.
- Synliggöra och förstärka ekosystemtjänster samt biologisk mångfald i parker och grönområden.
- Genomföra energibesparingsåtgärder genom utbyte av gamla belysningsarmaturer och vitvaror.
- Uppdatera och implementera energibesparingsrutiner.
- Effektiv lokalförsörjning genom översyn av lokalbeståndet samt ökad samverkan och samnyttjande mellan förvaltningar och verksamheter.
- Utvecklade samverkan med andra förvaltningar i arbetet med strategiska park- och stadsmiljöfrågor för att stärka grönstrukturen.
- Öka förmågan att hantera negativa effekter av klimatförändringar i verksamheterna genom klimatanpassning.
- Satsningar på kompetensutveckling, stärkt samverkan mellan förvaltningar och bolag samt innovativa lösningar för ett effektivare arbetssätt i hållbarhetsfrågor.

1.3 Ett Stockholm med en stabil och hållbar ekonomi med utbildning, jobb och bostäder för alla

Prioriterade satsningar

- Utbildningsinsatser om samsjuklighet för personal inom myndighetsutövning och utförarverksamheter.
- Erbjudna karriärvägar inom äldreomsorgen i syfte att attrahera och bibehålla personal.
- Vidareutveckling av digitalt stöd till seniorer, i syfte att bryta det digitala

utanförskapet hos äldre och för att öka takten på implementering av välfärdsteknik i verksamheterna.

- Minska antalet medarbetare per chef för att möjliggöra ett närvarande, långsiktigt och hållbart ledarskap.
- Utveckla samverkan mellan förvaltningens verksamheter samt med högskolor och lärosäten.
- Utveckling och förstärkning av samordnat stöd för personer med ekonomiskt bistånd avseende varaktigt boende, budget- och skuldrådgivning eller stöd i sitt föräldraskap.
- Verka för ett stadsövergripande arbetssätt för OSA-anställningar.
- Utveckla samverkan med Jobbtorg, arbetsmarknadsförvaltningen och Arbetsförmedlingen avseende personer med långvarigt försörjningsstöd.
- Utveckla samverkan med Jobbtorg avseende Stockholmsjobb.
- Utbildningsinsatser och ökad samverkan gällande personer med samsjuklighet.
- Stärka rätten till arbete och försörjning för personer med funktionsnedsättning.
- Kompetensutveckling och utvecklat arbetssätt för att stävja välfärdsfusk.
- I större grad erbjuda sysselsättning som leder mot arbete för personer långt ifrån arbetsmarknaden.
- Utöka tillgången till boende för personer som ingår i personkrets 3.
- Utredda etablering av ett medborgarkontor som kan bidra till inkludering av personer som har svårigheter med skriv- eller språkfärdigheter.
- Öka inskrivningsgraden i förskolan genom uppsökande verksamhet som riktar sig till vårdnadshavare till barn som saknar plats i förskolan.

2 Nämndens verksamhetsområde

2.1 Förskoleverksamhet

Demografi och omvärldsfaktorer

Behovet av förskoleplatser påverkas av hur många bostäder som byggs i stadsdelsområdet samt hur befolkningsprognosen utvecklas. Swecos befolkningsprognos och förvaltningarnas prognoser visar en nedgång av antalet barn i förskoleåldern fram till 2028:

Alder 1–5 år	2023	2024	2025	2026	2027	Förändring
Total	7387	7333	7256	7162	7018	-369

Enligt stadens senaste mätning var 94,7 procent av barn i åldern tre till fem år boende inom Östermalms och Norrmalms stadsdelsområdena inskrivna i förskola, inklusive barn med tillfälligt personnummer. Per den 31 januari 2023 var 54 procent av totalt 7113 barn boende inom stadsdelsområdena inskrivna i nämndernas förskolor och 46 procent i fristående förskolor. Efterfrågan på förskoleplatser kan fortfarande påverkas av kriget i Ukraina då barn som omfattas av massflyktsdirektivet har rätt till utbildning i förskolan. Utifrån barnantalets variationer behöver anpassningar göras för att nå en väldimensionerad och ekonomiskt hållbar organisation på både kort och lång sikt. Prognos för antalet förskoleplatser och verksamhetsanpassningar beskrivs närmare i lokalförslöjningsplanen under avsnitt 4.6

Pedagogisk verksamhet.

Kompetensförsörjning

Under kommande år förväntas förskoleverksamheten möta utmaningar med att rekrytera barnskötare med rätt kompetens. Det finns därför behov av att fortsätta stärka kompetensen hos nuvarande barnskötare. Utbildningsbakgrunden och yrkeskompetensen kan variera kraftigt bland barnskötarna, trots att yrkestiteln är densamma. En viktig förutsättning för kompetensutveckling är att staden fortsätter erbjuda barnskötarutbildning samt möjliggör för vikarieersättning vid studier.

Planeringstid är en förutsättning för att förskollärare ska kunna planera, genomföra samt utvärdera undervisning enligt läroplanen. Under planperioden kommer en översyn av planeringstiden ske med syfte att säkerställa likvärdighet i tid för uppdraget. Andra utmaningar är att avvara förskollärares tid för handledning av lärarstudenter, tid för möten i arbetslagen, gemensam kompetensutveckling med mera.

Det är också viktigt, utifrån ett chefsförsörjningsperspektiv och för att vara en attraktiv arbetsgivare, att varje rektor ges goda förutsättningar för sitt uppdrag som chef och pedagogisk ledare enligt skollagen. Uppdraget är komplext och omfattande med ett stort antal medarbetare och verksamheter på flera adresser.

Innovation, digitalisering och effektiva arbetssätt

Förskoleverksamheten använder, liksom övriga pedagogiska verksamheter, Microsoft365. Användning av molntjänsten är i dagsläget verksamhetskritisk för att kunna bedriva en likvärdig utbildning. Riskerna med överföring av personuppgifter måste minimeras under tiden som utredning av alternativa tjänster genomförs. Införande av stadens nya systemstöd för de pedagogiska verksamheterna sker med start under 2024. Implementering av det nya systemet kommer att kräva att både tid och personella resurser avsätts. Det medför även en omfattande implementeringsprocess bland medarbetare och vårdnadshavare.

Förskolan ingår, tillsammans med övriga pedagogiska verksamheter i staden, i portföljen Utbildning i förvaltningsstyrningsmodellen PM3. Portföljen Utbildning omfattar de digitala stöd som Utbildningsförvaltningen tillhandahåller. Portföljstyrningen syftar till att effektivt förvalta och utveckla digitala stöd för stadens pedagogiska verksamheter. I syfte att säkerställa att it-stöden möter förskolans behov, har förvaltningen etablerat en process för förskolans behovsfångst. Detta är en viktig del i att förvalta och utveckla förskolans digitala stöd för att säkerställa att verksamhetens behov prioriteras.

Agenda 2030 och lika rättigheter för alla

Förskoleverksamheten ska genomföra utbildning som lägger grunden för ett livslångt lärande, vilket knyter an till mål 4 i Agenda 2030, god utbildning för alla. Vad gäller mål 5, jämställdhet, arbetar förskolorna med barnens lika möjligheter oberoende av till exempel kön. Genom att ge alla barn samma möjligheter att exempelvis utveckla sin digitala kompetens kan förskolan fungera utjämnande och bidra till att bryta framtida könsstereotypa studie- och yrkesval. I arbetet med att motverka traditionella könsmonster är det viktigt att fortsätta verka för fler manliga medarbetare. Utifrån ett barnrättsperspektiv är rätten till kompensatoriska

åtgärder som tar hänsyn till barns olika förutsättningar central. Ett systematiskt kvalitetsarbete är avgörande för att utbildningen ska kunna främja alla barns utveckling och lärande. Samarbetet mellan socialtjänsten och förskoleverksamheten behöver fortsätta stärkas och formaliseras genom främjande och förebyggande arbete samt att tidigt upptäcka barn som riskerar att fara illa. Den kommande nya socialtjänstlagen har också ett utökat fokus på ett förebyggande arbete som sannolikt medför ytterligare behov av samverkan samt metodutveckling.

Prioriteringar

- Öppen förskola

Under planperioden ska en översyn genomföras för att inom stadsdelsområdet säkerställa en jämlik tillgång till öppen förskola där även föräldrastöd ska erbjudas.

- Övergången mellan förskola och skola

I övergången mellan förskola och skola finns ett särskilt fokus på barnens språkutveckling. I överlämningsdialogerna med skolan krävs information från förskolan som visar hur undervisningen bidragit till barnens kunskaper, färdigheter och förmågor med särskilt fokus på den språkliga utvecklingen.

- Minskad sjukfrånvaro

Arbetet för att säkerställa en hälsofrämjande arbetsmiljö fortsätter under planperioden. Minskad sjukfrånvaro och förbättrade förutsättningar att planera, genomföra, följa upp och utveckla undervisningen prioriteras.

- Ökad inskrivningsgrad i förskolan

Från höstterminen 2023 är kommunerna skyldiga att genom uppsökande verksamhet kontakta vårdnadshavare till barn som saknar förskoleplats och informera om verksamhetens syfte samt barnets rätt till förskola. För barn som bott i Sverige en kort tid ska det finnas en reserverad förskoleplats från tre års ålder. För att uppfylla de nya lagkraven ska en särskild arbetsprocess och rutin etableras. Huruvida den uppsökande verksamheten påverkar inskrivningsgraden bör bevakas i relation till arbetet med att nå en väldimensionerad organisation.

2.2 Verksamhet för barn, kultur och fritid

Demografi och omvärldsfaktorer

Stadsdelsområdets centrala läge med många kulturetablissemang och mötesplatser, gör stadsdelsområdet unikt när det gäller genomströmning av personer som inte är bosatta i området. De öppna verksamheterna tar emot många besökare från andra delar av staden. Barn och unga använder den öppna fritidsverksamheten, parker samt ungdomsmottagning. Parklekarna i området används även ofta som skol- och förskolegårdar för verksamheter som inte har en egen gård. En utmaning är att slitage och besöksantal ökar men den ekonomiska fördelningsnyckeln inte tar hänsyn till besöksantal utan endast respektive förvaltnings invånarantal.

Parklekarna ska vara mötesplatser med trygga vuxna förebilder. Under planperioden kommer

samverkan ske med kulturnämnden i framtagandet och implementeringen av en parkleksstrategi för utveckling av verksamheten. I arbetet ska barnens tankar och åsikter efterfrågas och tas tillvara. I och med sammanläggningen till Norra innerstadens stadsdelsförvaltning kommer driften av parklekarna flyttats till förskoleavdelningen.

Under planperioden kommer arbete med implementering av stadens strategi för fritids- och ungdomsgårdar pågå. Arbetet fortsätter även med idrottsförvaltningens handlingsplan mot psykisk ohälsa samt att i det sociala fältarbetet utgå från socialförvaltningens Stockholmsstandard för uppsökande arbete.

Öppen fritidsverksamhet som erbjuder trygga och demokratiska mötesplatser utgör en del i det förebyggande arbetet gentemot psykisk ohälsa. Kunskapen ökar angående dataspelandets och sociala mediers negativa påverkan för den psykiska hälsan. Bevakning av området bör fortsätta och även kompetensen stärkas hos personal i de öppna fritidsverksamheterna. Datspelande är ett vanligt tidsfördriv hos unga och inom stadsdelsområde Norrmalm finns två av de största dataspelhallarna i Stockholm, Inferno online och Space.

Arbetsformer och informationsspridning om föreningsstöd planeras vidareutvecklas i syfte att stärka möjligheten att invånare i organiserade former kan påverka och engagera sig ideellt i exempelvis idrott, socialt eller kulturellt arbete.

Agenda 2030 och lika rättigheter för alla

Inom målgruppen för fält- och fritidsverksamheten kan en ökad fördomsfullhet och ideologisk polarisering skymtas. Arbetsmetoder som värnar om demokratiska värderingar behöver stärkas. Utdelning av föreningsstöd ska om möjligt breddas mot föreningar som arbetar med grupper i samhället som inte vanligtvis söker föreningsstöd. Fritidsverksamheterna vidareutvecklar samverkan kring att erbjuda en konstruktiv fritid för underrepresenterade grupper. Tillsammans med Kungsholmens stadsdelsförvaltning drivs en öppen mötesplats för hbtqia+ ungdomar och unga med neuropsykiatriska diagnoser (NPF-diagnos) samt en mötesplats för nyanlända. Inom förskoleverksamheten tar barn del av kulturupplevelser via Kulanpremien, som erbjuder professionella kulturaktörer tillhörande det fria kulturlivet och möjliggör för barn att möta olika kulturformer. Ungdomar kan ansöka om feriearbete som ger arbetslivserfarenhet. En särskilt prioriterad målgrupp är ungdomar med stöd från socialtjänsten eller med funktionsnedsättning.

Arbetet med att förebygga drogmissbruk, inklusive narkotikamissbruk och skadligt alkoholbruk bidrar till Agenda 2030s mål 3.5. förebygg och behandla drogmissbruk.

Innovation, digitalisering och effektiva arbetssätt

Under planperioden kommer ungdomsverksamheterna att implementera Ungdomsappen. I den samlas information om verksamheter för unga, ett bokningssystem för aktiviteter, chatt och meddelandefunktion samt möjlighet för digitala träffar på ungdomsmottagningen.

Prioriterade satsningar

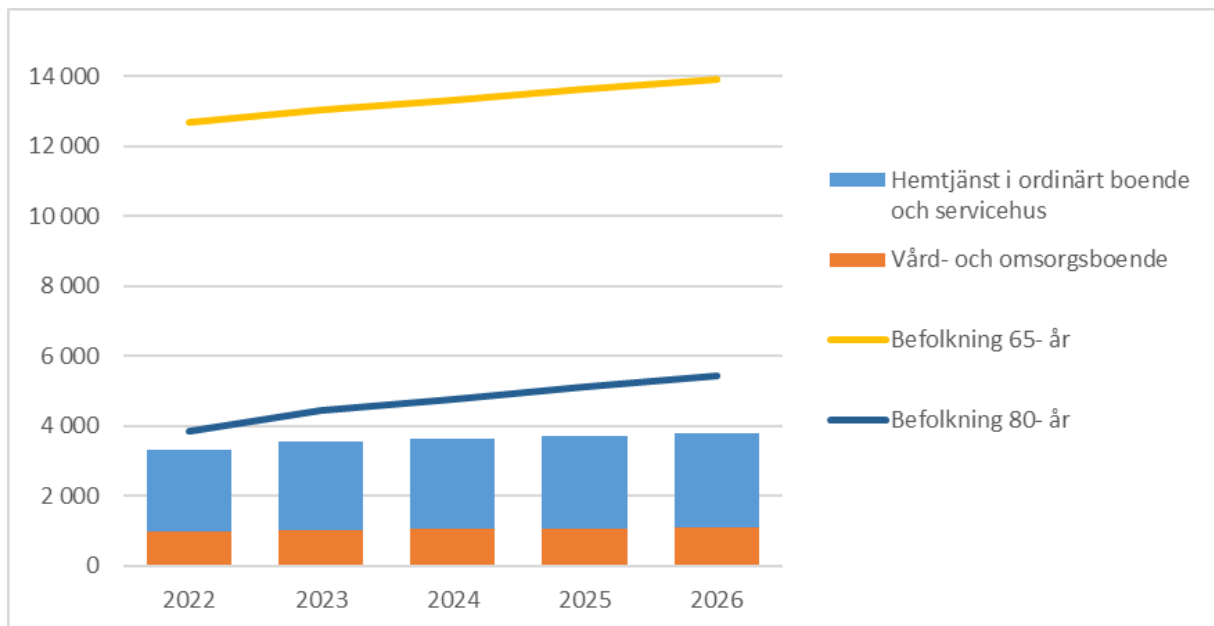
- Utveckla träffpunkterna

Fortsätta utveckla träffpunkterna Lili, Tre Liljor och Träffas, som alla vänder sig till en sårbar målgrupp.

2.3 Äldreomsorg

Demografi och omvärldsfaktorer

Antalet invånare över 65 år inom Norra innerstadens stadsdelsområde beräknas öka de kommande åren. Framst ökar åldersgruppen 80-84 år som bedöms ha fem procentenheter högre ökning än stadens snitt. Antalet äldreomsorgstagare beräknas öka med cirka 35 procent till år 2040. Behovet av vård- och omsorgsboende beräknas öka med 587 platser och behovet av hemtjänst i ordinärt boende beräknas öka med 1202 personer till år 2040. Ökningen av antalet äldre de närmaste åren förutsätter en god framförhållning, samverkan samt dimensionering av resurser för att kunna möta behoven av vård- och omsorg.

Källa: Swecos äldreomsorgsprognos 2022– Framskrivning av äldreomsorgsbehovet perioden 2023-2040

I SOU 2022:41 Ökad kvalitet och jämlikhet i vård och omsorg för äldre personer, föreslår utredaren hur den medicinska kompetensen kan stärka verksamheten samt en äldreomsorgslag. Utredningens resultat kommer att påverka äldreomsorgens arbetssätt, från myndighetsutövning till utförande, hälso- och sjukvårdskonsekvenser, samverkan samt kompetensförsörjning. Lagförslaget om skyddad yrkestitel för undersköterskor träder i kraft i juni 2023. Vidare föreslår regeringen att utreda differentierade arbetsuppgifter inom hemtjänsten. Bland annat ska utredningen klargöra gränsdragningen mellan omvårdnadsinsatser enligt socialtjänstlagen och serviceinsatser. Bedömningen är att lagförslagen och utredningen kan leda till ökad attraktivitet, ökade karriärvägar och incitament till att stanna i äldreomsorgen. Ovanstående kan även sammankopplas med lagändring om fast omsorgskontakt i hemtjänsten och den pågående primärvårdsreformen. Därtill kommer kommunstyrelsen under 2023 att återuppta arbetet med en kommunaliserad hemsjukvård vilket kan påverka äldreomsorgens arbetssätt, samverkan och kompetensförsörjning.

Under planperioden kommer en del statliga bidrag att fördelas för att stärka äldreomsorgen. Det faktum att de fördelas långt in på innevarande år samt ofta avser ett kalenderår, medför svårigheter att använda dem till långsiktiga kvalitetsförbättringar i verksamheterna.

Kompetensförsörjning

För att möta framtida behov av äldreomsorg krävs dels kompetensutveckling men också att fler lockas till att välja yrket. Rekryterings- och bemanningsfrågor kommer fortsatt vara i fokus under planperioden. Inom förvaltningarnas kommunala vård- och omsorgsboenden samt hemtjänst är personalomsättningen låg men medelåldern hög bland tillsvidareanställda. Det innebär dels att stora pensionsavgångar är att vänta och att det kan vara svårt att motivera enskilda till språk- och yrkesutbildningar. Förändringar gällande pensionsålder kommer sannolikt att påverka sjukfrånvaro och behov av att anpassa arbetsuppgifter inom yrkesgrupper där det generellt förekommer kroppslig belastning. De verksamhetsövergångar som planeras medför fler kommunalt anställda medarbetare, vilket kommer att förstärka behovet av att erbjuda språk- och yrkesutbildningar ytterligare.

Att rekrytera sjuksköterskor, omsorgspersonal med gymnasial vård- och omsorgsutbildning är fortsatta utmaningar. Det finns vinster i att fortsätta utveckla samverkan med högskolor och lärosäten för att minska avståndet mellan forskning och verksamhet och öka attraktiviteten för nyutexaminerad personal. Adjungerade klinisk adjunkt (AKA) är en viktig del i den fortsatta samverkan, bland annat avseende praktikplatser. För att säkerställa att verksamheterna tar emot studenter och elever i den utsträckning som är nödvändig, och i enlighet med uppdragsbeskrivningar och avtal, är bedömningen att området bör ingå som en del av stadens uppföljningsmodell. Vidare fortsätter det systematiska kvalitetsarbetet, att ta del av forskningsresultat, delta i studentuppsatser och samverka med andra aktörer.

För att systematiskt arbeta med kompetensutveckling finns behov av att utveckla den vårdpedagogiska miljön (Metodikum) som skapar förutsättningar för gemensamt lärande och praktisk behovsanpassad utbildning för medarbetare. För att möta målgruppens behov samt behålla och attrahera medarbetare är specialistkompetenssatsningar och fortsatt kompetensutveckling avgörande, till exempel Stjärnmärkning (Svenskt Demenscentrums kompetensutvecklingsmodell) och utbildning av palliativa ombud.

För att medarbetarna ska utvecklas i sin yrkesroll är tid för reflektion och ett nära ledarskap centralt. Stora ansvarsområden samt ökade administrativa arbetsuppgifter för chefer har påverkan på såväl chefers- som medarbetares arbetsmiljö och hälsa. Chefer behöver ges goda förutsättningar att utöva ett nära ledarskap och få adekvat administrativt stöd.

Innovation, digitalisering och effektiva arbetssätt

Den demografiska utvecklingen förutsätter förändrade arbetssätt, god framförhållning, samverkan samt innovativa och tekniska lösningar i alla äldreomsorgens verksamheter. För att digitalisering och välfärdsteknik ska fortsätta utvecklas bör staden ha samlade strategier, grundläggande infrastruktur och system samt en fastställd lägsta standard för tekniken inom äldreomsorgens verksamheter. Detta skulle även öka likställigheten inom staden. Införande och utveckling av välfärdsteknik medför initialt ökade kostnader för driften av upphandlade system, men ger på längre sikt vinster inom arbetsmiljö och kvalitet samt

kostnadseffektiviseringar. Gemensamma regionala satsningar bedöms bidra till ökad effektivitet och minskade kostnader.

Hänsyn behöver även tas till den varierande digitala mognaden hos äldre, medarbetare och ledning i implementeringen av välfärdsteknik. Privata tjänster och produkter som riktar sig till en resursstark målgrupp ökar. Under planperioden behöver bryggan mellan tjänster och mindre resursstarka grupper stärkas. Bland annat genom att fortsätta erbjuda digitalt stöd och utbildning till seniorer via aktivitetscenter, digital fixartjänst och öppna mötesplatser och i samverkan med frivilligorganisationer. Aktiviteter kommer också fortsättningsvis att genomföras digitalt för att öka möjligheten till deltagande.

Att möjliggöra för verksamhetsutveckling inom hemtjänsten och samtidigt bedriva verksamheten inom tilldelad budgetram är fortsatt en utmaning. Detta på grund av att det administrativa arbetet kopplat till kontroll och uppföljning av tidsregistrering och ersättning är tidskrävande. Nya stödsystem välkomnas för att effektivisera och underlätta det administrativa arbetet samt skapa förutsättningar för effektiv planering, resursanvändning, uppföljning och egenkontroll. Med anledning av att stadens projekt modernisering av sociala system har tagit en ny riktning är bedömningen att detta arbete behöver prioriteras.

Agenda 2030 och lika rättigheter för alla

För att nå målet om en äldrevänlig stad är det angeläget att systematiskt synliggöra och analysera vilka konsekvenser förslag och aktiviteter får för kvinnor respektive män, som underlag för ändamålsenliga åtgärder. Generellt har undersökningar inom äldreomsorgen betydligt fler svar från kvinnor än män vilket kan försvåra analys och värdering av resultat, skillnader och orsaker. Det finns en jämställdhetsutmaning i att erbjuda aktiviteter på aktivitetscenter och öppna mötesplatser som kan locka män i högre utsträckning. Utifrån fokusgrupper och resultat från enkäter ska aktiviteternas innehåll ses över i syfte att öka mäns deltagande.

I linje med Agenda 2030 mål 5 om jämställdhet, ska en jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet eftersträvas. Kvinnor och män som vårdar eller stödjer närstående förväntas ha en god hälsa och uppleva trygghet. Det ställer krav på ett välfungerande anhörigstöd både inom beställar- och utförarorganisationen. Anhörigkonsulenten har en viktig strategisk roll och anhörigstödet behöver utvecklas och förstärkas över tid då kvinnor har ett större ansvar när det gäller att vårda och stötta en närstående vilket kan leda till isolering och egen ohälsa.

Verksamhetsområdet är av särskild betydelse för flera av de mål som omfattas av Agenda 2030-arbetet, nämligen mål 1 om ingen fattigdom, mål 2 om ingen hunger, mål 3 om god hälsa och välbefinnande, mål 5 om jämställdhet, mål 10 om minskad ojämlikhet samt mål 12 om hållbar konsumtion och produktion.

Prioriterade satsningar

- Förebygga ensamhet och social isolering

Förebyggande och uppsökande insatser av exempelvis hälsopedagog och friskvårdsledare är viktiga för att bryta ofrivillig ensamhet. Aktivitetscenter och öppna mötesplatser erbjuder ett

brett utbud av sociala-, kulturella- och fysiska aktiviteter. Antalet aktivitetscenter kommer att utökas och informationsinsatser kring aktiviteterna behöver nå ut till fler äldre. Samverkan med kultur- och idrottsförvaltningen samt med föreningslivet är betydande.

Inom Norrmalms stadsdelsområde finns en stadsövergripande öppen mötesplats (KÖV) vilket fyller en viktig funktion för att motverka social isolering och ensamhet. Anslaget har sedan flera år tillbaka varit oförändrat samtidigt som löner och andra kostnader ökar. För att kommunövergripande verksamheter ska kunna drivas effektivt med största möjliga nytta för stockholmarna behöver en översyn av anslagen göras.

- Nära vård

I syfte att ge en sömlös vård som främjar fysisk- och psykisk hälsa kommer omställning till en nära vård att intensifieras under planperioden. Arbete fortsätter bland annat med att stärka samverkan med Region Stockholm.

- Stärkt medborgarinflytande

Målgruppsdialogen till, och med, seniorer ska stärkas. Bland annat genom deltagande i det stadsövergripande arbetet för att utveckla kommunikationskanalerna med äldre. Arbetet utvecklas även via öppna mötesplatser och aktivitetscenter för seniorer, med representanter för nationella minoriteter samt med pensionärsrådet.

- Boendeförhållanden för äldre

I stadens övergripande Boendepplan 2023 med utblick mot 2040, framgår att planering finns för nya vård- och omsorgsboenden både i kommunal- och privat regi i innerstaden. Denna nybyggnation kommer att ge drygt 600 platser, vilket inte kommer att täcka det framtida prognostiserade behovet. Det pågår förprojektering tillsammans med Micasa för ett nytt vård- och omsorgsboende i Hagastaden. Processen innehåller flera osäkerhetsfaktorer vilket därför får ekonomiska konsekvenser och detta kompenseras inte för i resursfördelningssystemet. Staden behöver arbeta för att hitta anpassade insatser för äldre personer i hemlöshet, psykisk ohälsa samt missbruksproblematik.

2.4 Stöd och service till personer med funktionsnedsättning

Demografi och omvärldsfaktorer

Fler personer födda med olika typer av funktionsnedsättning får mer adekvat vård än tidigare vilket innebär en ökad förväntad livslängd hos målgruppen. Behovet av boenden med geriatrisk kompetens för personer med funktionsnedsättning kommer därmed sannolikt att öka.

En ny lagstiftning gällande personlig assistans innebär bland annat att fler grundläggande behov tillkommit som grund för beviljande av insats. Därtill gäller nya bestämmelser för hur föräldraansvaret ska beaktas vid bedömningen av ett barns rätt till personlig assistans. Sammantaget kan det leda till att antalet beviljade insatser ökar. Förändringarna innebär att stadens arbetssätt och styrdokument behöver ses över för att säkerställa likställighet.

Stadens nya direktiv gällande särskild redovisning gör att personer med omfattande behov

inte längre uppfyller nivån för särskild redovisning. Fler personer riskerar att bli svårplacerade, vilket förväntas leda till mer kostsamma externa placeringar.

Behov av samverkan och samordning

Enligt slutbetänkande i huvudmannaskapsutredningen föreslås att staten genom Försäkringskassan ska ha ett samlat huvudmannaskap för beslut och finansiering av insatsen personlig assistans, vilket förväntas innebära stora förändringar i det kommande arbetet. Kommunerna fortsätter att utföra personlig assistans om den enskilde begär det. Det statliga huvudmannaskapet ska träda i kraft den 1 januari 2026 och de kommunala besluten om personlig assistans ska från detta datum föras över löpande till Försäkringskassan. Syftet är en ändamålsenlig reglering som skapar långsiktiga och stabila förutsättningar för en insats som är av god kvalitet och som präglas av hög rättssäkerhet samt möjligheter till uppföljning och kontroll. Om förslaget inte verkställs finns ett behov av att se över möjligheten till en centralisering inom Stockholm stad, som även skulle kunna innefatta avlösar- och ledsagarservice.

Det finns även ett behov av att se över möjligheten för en mer samlad organisation inom staden för förhandlingar och uppföljning kring boenden utanför LOV-avtal.

Antalet ansökningar om förhandsbesked ökar, som innebär att den enskilde inför en flytt har rätt att få besked av kommunen om rätten till LSS-insats. För att undvika parallella utredningar behöver ansökningarna stämmas av med övriga stadsdelsförvaltningar. En stadsövergripande hantering för att fördela ansökningarna skulle effektivisera handläggningen, korta väntetiden för den sökande samt bidra till en jämnare fördelning av utredningar mellan stadsdelsförvaltningarna.

Det finns ett behov att öka utbudet av arbetsinriktade insatser och nya arbetssätt som leder till arbete för målgruppen. Samverkan behöver utvecklas med facknämnder och andra aktörer för att stödja elever i övergången från anpassad gymnasieskola till arbetsmarknaden.

Tillgång till ett varierat utbud av boenden

En fortsatt viktig fråga är att tillhandahålla ett varierat utbud av bostäder med särskild service för personer med funktionsnedsättning. Det finns ett fortsatt stort behov av gruppboenden eftersom det är svårt att verkställa nya beslut. Vidare finns ett behov av friliggande gruppboenden med integrerad daglig verksamhet. Brukare i behov av en friliggande gruppboende har ofta någon form av utåtagerande beteende i kombination med andra funktionsnedsättningar. Bristen på denna typ av gruppboenden inom stadens valfrihetssystem medför därför svårigheter med att hitta lämpliga och kostnadseffektiva alternativ. Det finns även behov av fler boenden för barn i stadens valfrihetssystem eftersom dessa i dagsläget leder till dyra placeringar.

Kompetensförsörjning

Det är en utmaning att rekrytera personal med relevant utbildning och kompetens. Det finns även behov av en breddad kompetens inom såväl beställar- och utförarenheterna kring samsjuklighet och åldrande. Möjligheten till en stadsgemensam bemanningspool behöver ses över, för att täcka personalbehovet på gruppboenden och serviceboenden.

Innovation, digitalisering och effektiva arbetssätt

Fler personer inom målgruppen behöver få tillgång och kunskap till digital teknik för att uppnå jämlika levnadsvillkor och inte hamna i ett digitalt utanförskap. It-stöd till personer med funktionsnedsättning ska vidareutvecklas, vilket bidrar till att förbättra förutsättningarna för delaktighet och tillgänglighet. Arbetet med att stärka den digitala kompetensen bland medarbetare är även en viktig. Tillgång till it-nätverk i alla gemensamhetslokaler på boendena måste beaktas. Förslaget om en ny lag som ska öka tillgängligheten till produkter och tjänster för exempelvis äldre och personer med funktionsnedsättning bevakas. Den föreslagna lagen ska träda i kraft den 28 juni 2025 och då ska de produkter och tjänster som omfattas av lagen uppfylla kraven på tillgänglighet.

Agenda 2030 och lika rättigheter för alla

Enligt analyser finns skillnader i hur vanliga olika insatser är för män respektive kvinnor, pojkar respektive flickor. Genom att integrera ett jämställdhetsperspektiv i verksamheten främjas jämställda och jämlika levnadsvillkor för olika grupper av kvinnor och män. Omotiverade skillnader i bemötande, bedömning och insatser måste synliggöras och åtgärdas. Det finns behov av att jämställdhetsanalyser även görs på en övergripande nivå för att tillförlitligheten och kvaliteten sannolikt skulle öka. Arbetet bidrar till Agenda 2030 mål 5 om jämställdhet.

Prioriterade satsningar

- Utbildningsinsatser och samverkan

Det finns behov av utbildningsinsatser och ökad samverkan gällande personer med samsjuklighet.

- Rätten till arbete och försörjning

Det finns behov av att stärka målgruppens rätt till arbete och försörjning genom arbetsinriktade insatser, nya arbetssätt och samverkan.

2.5 Individ- och familjeomsorg inkl. socialpsykiatri**Demografi och omvärldsfaktorer**

Förslaget till en ny socialtjänstlag förväntas presenteras under 2024. De förändringar som föreslås kommer om de genomförs att få stor påverkan på stadsdelsförvaltningarnas arbete. Huvuddragen i förslagen syftar till att utveckla en tillgänglig socialtjänst med utgångspunkt i ett förebyggande perspektiv och ökade möjligheter att kunna erbjuda individuellt stöd utan behovsprövning. Arbetet med att ställa om från en specialiserad socialtjänst till ett ökat fokus på förebyggande arbete och tidigt stöd behöver samordnas inom Stockholms stad för att säkerställa likställighet inom staden.

Det är viktigt att det även fortsatt är individens behov som styr. Därför bör möjligheten att ansöka om biståndsbedömda insatser kvarstå och större möjligheter till icke biståndsbedömda insatser bör tillkomma.

Barn och unga

Antal inkomna anmälningar gällande oro för barn och unga fortsätter att öka. Det gäller främst anmälningar kring oro för psykisk ohälsa både hos barn, ungdomar och vuxna samt anmälningar gällande oro för våld och missbruk inom familjen. Det finns ett ökat behov hos barn och unga, både gällande förebyggande och mer omfattande insatser. En växande grupp är yngre barn som inte har en fungerande skolgång. Det finns behov av att stärka samverkan med skolan för att se över samverkansstrukturer, tydliggöra ansvarsområden samt se över vilka arbetsätt och insatser som är behjälpliga för barnet. Det finns även ett behov av att utveckla samordning med exempelvis öppenvårdens familjebehandlare, skola samt barn- och ungdomspsykiatri.

Föräldrastöd är en viktig del i socialtjänstens förebyggande uppdrag och arbetet med att möta den ökade efterfrågan av föräldrastödsprogram fortsätter. Föräldrar erbjuds även råd- och stödsamtal utan biståndsbeslut via familjebehandlare. Genom familjecentralen ökar förutsättningarna för att nå fler föräldrar med barn 0-5 år och erbjuda kompletterande stödformer till dem som behöver. Bedömningen är att behovet av familjecentraler behöver ses över samt lokalisering av dessa.

Genom Odenplans ungdomsmottagning pågår arbete med att stärka ungas identitets- och personlighetsutveckling, främja god psykosocial hälsa och tidigt upptäcka psykisk ohälsa och sociala problem. Ungdomsmottagningen är en kommunövergripande verksamhet (KÖV), där anslaget varit detsamma sedan start. Det finns behov av att öka anslagen för KÖV för att bibehålla en god verksamhet.

Inom stadsdelsområdet finns 27 procent av Stockholms gymnasium, i ett stadsdelsområde där ungdomar konsumerar stor andel alkohol och droger jämfört med andra stadsdelsområden. Behovet av förebyggande arbete förväntas därför att öka. Det nya programmet för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken (ANDT) ska implementeras under perioden.

Administrativa uppgifter för socialsekreterare ökar på bekostnad av minskad tid för det direkta arbetet med barn och föräldrar. Det finns därför ett behov av att frigöra resurser genom administrativt stöd.

Vuxna missbruk och beroende

Förslagen i samsjuklighetsutredningen kommer, om de genomförs som aviserat 1 januari 2025, innebära stora förändringar. Socialtjänstens huvudsakliga ansvar föreslås omfatta uppsökande verksamhet, förebyggande arbete, sociala stödinsatser och stöd till anhöriga. Hälso- och sjukvården kommer att överta all behandling och tvångsvård för skadligt bruk och beroende. För stadsdelsnämnderna innebär detta ett ökat behov av att stärka och utveckla insatser såsom Bostad Först och övriga boendialternativ, sysselsättning, case managers och boendestödare med missbrukskompetens.

Antalet ansökningar om stöd gällande missbruksproblematik har de senaste åren varit relativt stabilt. En växande grupp är personer med samsjuklighet och för att kunna erbjuda adekvat stöd krävs ofta samtidiga insatser från socialtjänsten samt hälso- och sjukvården. Gruppen äldre personer med somatiska sjukdomar och missbruksproblematik växer också, vilket ställer krav på god samverkan mellan äldreomsorg och socialtjänst. Kunskap om hur man bäst möter målgruppens behov kommer att behöva stärkas inom socialtjänst och äldreomsorg.

En växande målgrupp som har uppmärksamats är yngre personer som tidigt fastnat i ett blandmissbruk. Detta ställer krav på ett förebyggande arbete där personer som ligger i riskzonen uppmärksammas och en strukturerad överföring sker mellan familjeenheten och vuxenenheten.

Det finns behov av ett bredare utbud av boenden inom Stockholms stad. Hela behandlingstiden behöver kunna ske inom samma geografiska område som personen därefter ska vistas i för att kunna få ett stöd i att hantera närhet till umgänge kopplad till tidigare beroendeproblematik utan att återgå i missbruk. För kvinnor med missbruksproblematik råder brist på boende av lågtröskelkaraktär med möjlighet till längre insatsperiod som ett alternativ till drogfria boenden och behandlingshem.

Personer med psykisk funktionsnedsättning

Målgruppen är i behov av ett ökat utbud av sysselsättningar som är arbetslivsinriktade för att fler ska bli självförsörjande och få större självständighet. Om efterfrågan av platser ska tillgodose genom Alfa behöver dessa utökas. Möjligheten för förvaltningarna att själva tillgodose behovet förutsätter att ett tydligt uppdrag tilldelas med tillhörande budget då det inte går att åstadkomma inom ramen av ordinarie budget och tillgängliga lokaler.

Samsjuklighet där personer med psykisk funktionsnedsättning även har en missbruksproblematik skapar ett behov av en större bredd av boendalternativ för att kunna möta den enskildes behov.

Nya bestämmelser gör att fler sannolikt kommer att kunna beviljas personlig assistans. Det är i dagsläget svårt att överblicka hur efterfrågan i och med detta kommer att öka och hur väl tillgången kommer att följa efterfrågan.

Behov av stöd till målgruppen omfattar en utökad tillgång av gruppboendestäder och boenden riktade till personkrets tre. Det finns också ett behov av fler gode män och förvaltare med fördjupad kompetens om personer med psykiska funktionsnedsättningar. Resursfördelningen inom socialpsykiatri behöver ses över och justeras då detta inte gjorts på flertalet år och därmed inte följt befintlig kostnadsbelastning. Då nuvarande system inte tar hänsyn till övrigt klientarbete utanför besök hos brukaren blir det faktiska behovet av bemanning större.

Personligt ombud är en stödinsats för vuxna med psykisk funktionsnedsättning för att till exempel få hjälp i kontakten med olika myndigheter och stöd att hantera den egna ekonomin. De senaste åren har efterfrågan ökat, vilket kan vara en effekt av att samhällets stöd i högre utsträckning blivit mer digital. Socialstyrelsen har i uppdrag att kartlägga och analysera nuvarande system och bland annat se över målgruppen och lämplig finansiering av verksamheten. Syftet är att bidra till att säkerställa jämlika, jämställda och rättssäkra villkor för målgruppen. Redovisning av uppdraget ska ske hösten 2023.

Nyanlända

För närvarande märks inga tecken på att kriget mellan Ryssland och Ukraina är på väg mot ett slut. Då flyktingar från Ukraina omfattas av massflyktsdirektivet har de inte tillgång till samma rättigheter och stöd som andra flyktingar som får uppehållstillstånd i Sverige. Denna skillnad i rättigheter medför dels svårigheter för målgruppen och dels för professionella som

får hantera en juridisk gråzon.

Behoven hos nyanlända skiljer sig åt. Särskilt bland vissa kvotflyktingar finns ibland ett mer långvarigt behov av stöd för att få en fungerande vardag, särskilt för personer som varken läser eller skriver. Det är önskvärt att i staden se över hur denna grupps behov av stöd kan tillgodoses på ett likvärdigt sätt även efter det initiala mottagandet som samordnas av socialförvaltningen. Etablering av ett Medborgarkontor skulle kunna bidra till att mer proaktivt möta upp målgrupper som idag inte har kontakt med förvaltningarna.

Samhällsvägledning för nyanlända har bedrivits i projektförform och kommer under 2023 implementeras i ordinarie organisation. Det finns fortsatt nyanlända hushåll som har behov av samhällsvägledning och bostadsvägledning. Det gäller både personer i och ur etablering. Även fler grupper efterfrågar samhällsvägledning, bland annat unga, utrikesfödda och personer som söker efter ett eget boende. Stadens ändrade beslut att nyanlända kan ha möjlighet att bo i genomgångsbostad i upp till och med fem år bedöms underlätta för fler hushåll att hitta stadigvarande boendelösningar.

Antalet nyanlända som bor i stadens genomgångsbostäder har minskat. I nuläget finns cirka 10 hushåll, samtliga barnfamiljer. Under planperioden förväntas antalet nyanlända hushåll öka om tillfälliga modulbostäder i Ekhagen byggs som planerat. Husen i Ekhagen förväntas vara inflyttningsklara under 2024. Gemensamt med stadsledningskontoret och övriga aktörer inom staden sker planeringar för mottagandet. I mottagandet kompletteras insatserna från övriga aktörer med samhällsvägledning för att stötta de nyanlända mot egen försörjning och eget stadigvarande boende. Samarbete med civilsamhället och föreningar som vill bidra i integrationsarbetet ingår. Ett möjligt scenario är att de nyanlända redan bott i andra genomgångsbostäder i Stockholms stad. En följd av det kan bli att ekonomisk ersättning inte erhålls då den statliga generalschablonen endast utgår under de första 24 månaderna efter mottagandet. Detta innebär i så fall en utmaning i att finansiera samhällsvägledning för nyanlända.

Hemlöshet och vräkningsförebyggande

Det finns flera orsaker till varför en person riskerar hemlöshet eller lever i osäkra boendeförhållanden. För att erbjuda stöd krävs samordning mellan olika funktioner inom socialtjänst och äldreomsorg. Ett aktivt vräkningsförebyggande arbete kan göra skillnad om insatser erbjuds tidigt. El- och hyresskulder är signaler på behov av stöd som om de fångas upp tidigt ökar möjligheten att undvika vräkning. Ett viktigt förebyggande arbete sker genom budget- och skuldrådgivningen. För målgruppen kvinnor som lever i hemlöshet saknas insatser i tillräcklig utsträckning och staden bör utveckla liknande boende som idag finns för män som lever i hemlöshet.

Budget- och skuldrådgivning

Gruppen unga vuxna som skuldsätter sig genom exempelvis konsumtionslån är en fortsatt växande grupp och det finns ett behov av att nå ut till fler med information om möjligheten till ekonomisk rådgivning för att förebygga skuldsättning.

Våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck

Fler våldsutsatta söker stöd hos socialtjänsten vilket periodvis innebär att väntan på samtalsstöd kan bli lång. För att möta det ökade behovet kan staden behöva stärka öppenvården. För en mindre grupp traumatiserade våldsutsatta finns ett behov av boendestöd liksom ett samordnat stöd från psykiatrin.

En utmaning för socialtjänsten är att nå den som utsätter närstående för våld. För att effektivt bidra till våldets upphörande behöver arbetet utvecklas. Kunskap om vem som utövar våld behöver stärkas liksom arbetet med att motivera utövare att söka stöd. En del i arbetet är ett nära samarbete med socialtjänstens familjeenheter och innerstadens relationsvårdscentrum men också äldreomsorg, förskola och skola. Genom olika former av samverkan med polis kan socialtjänstens möjligheter att uppmärksamma och erbjuda stöd till våldsutövare också öka. För att säkerställa likställighet bör staden ta ett samlat grepp om samverkan med polis i ärenden som rör våld i nära relationer.

Kompetensförsörjning

Det finns ett behov av vidareutbildning, exempelvis för socialsekreterare i systemteoretisk utbildning och för familjebehandlare utbildning i anknytningsteori. För nya socialsekreterare behövs löpande utbildningsinsatser i Signs of Safety, skoljuridik, utbildning att leda SIP-möten samt systemteoretisk utbildning. Det finns även behov av ökad kompetens om missbruk och beroende inom äldreomsorg då gruppen äldre med missbruk växer. Mot bakgrund av att fler som söker stöd kan ha en komplex samsjuklighet behövs kunskapen stärkas inom området. Det finns även ökat behov av boendestödjare med missbrukskompetens samt behov av case managers inom missbruk och beroende.

Innovation, digitalisering och effektiva arbetssätt

Den enskildes delaktighet i beslut om insats, planering och uppföljning är central. Socialtjänsten ska skapa förutsättningar för delaktighet och vara tillgänglig i den form som bäst möter behoven utifrån den enskildes förutsättningar. I ett framtida utvecklingsarbete kan digitala möten vara en strategi för att nå ökad tillgänglighet för vissa målgrupper som av olika skäl inte vill, eller kan, delta i fysiska möten.

Genom det digitala verktyget Viewpoint får barn och ungdomar möjlighet att besvara frågor om sig själva, sin hemsituation, skolsituation och kontakten med socialtjänsten. Frågorna och svaren används som ett underlag i samtalet med socialsekreteraren.

Agenda 2030 och lika rättigheter för alla

Alla har rätt till ett gott bemötande och likvärdigt stöd av socialtjänsten. I uppföljningar och granskningar där könsuppdelad statistik finns tillgänglig, uppmärksammas skillnader mellan män och kvinnor. Arbetet med att analysera bakgrundsorsakerna behöver fortsatt utvecklas, gärna i samverkan på en stadsövergripande nivå. Skillnader i jämställdhet avseende ansökta och beviljade insatser skulle grundas på ett mer omfattande underlag om statistik även samlades in centralt. Barns rättigheter beaktas genom att ge barnen inflytande och delaktighet samt ha ett barnrättsperspektiv vid varje beslut och utredning.

Prioriterade satsningar

- Stärkt samverkan med skolor kring skolfrånvaro

Stödja barn med problematisk skolfrånvaro genom att stärka samverkan med skolan. Samverkansstrukturer, ansvarsområden, arbetssätt och insatser som är behjälpliga för barnet planeras ses över och tydliggöras.

- Samlokalisering med polisen

Tillsammans med Kungsholmens stadsdelsförvaltning ska samlokalisering med polis fortsätta utvecklas.

- Inventering av familjecentraler

Utreda behov och lokalisering av familjecentraler.

- Stärka möjligheten till sysselsättning samt boende

Insatser planeras som stärker möjligheten till sysselsättning som leder mot arbete för personer långt ifrån arbetsmarknaden. Behovet av sysselsättning för målgruppen för samsjuklighet förväntas öka, eftersom stadens ansvar främst kommer att omfatta socialt stöd, sysselsättning och boende om förslagen i samsjuklighetsutredningen genomförs. Vidare ska möjligheten till boende för personer som ingår i personkrets 3 stärkas.

2.6 Stadsmiljöverksamhet

Demografi och omvärldsfaktorer

Norra innerstadens stadsdelsområde har parker och grönområden som utgör ett stort värde för invånare och besökare i ett växande Stockholm. Fler parkbesökare och efterfrågan på fler funktioner ställer höga krav på skötsel och förnyelse av parkerna så att de blir långsiktigt hållbara samtidigt som deras karaktärer och kulturhistoriska värden värnas.

Det finns behov av ökad helhetssyn på funktionerna i innerstadens parker i takt med att staden byggs tätare. Alla funktioner kan inte finnas inom samtliga av parkerna inom ett stadsdelsområde, men ett stort utbud kan finnas i innerstaden i sin helhet. För att parker och grönområden ska kunna vara mångfunktionella, tillgängliga och ha plats för både aktiviteter och rekreation är det viktigt att bevara öppna och oprogrammerade ytor där parkbesökarna själva kan välja vad de vill göra.

Många förskolor och skolor använder parkerna för sin utomhusverksamhet. Antalet förskolor och skolor som saknar, eller har begränsad tillgång till, egna gårdar ökar vilket leder till ökat slitage i kringliggande parker. Vid planering och tillståndsgivning för nya förskolor och skolor bör förskolegårdar planeras som möjliggör pedagogik, vistelse och lek. Den ökande andelen gymnasieskolor i innerstaden förväntas också leda till ytterligare besöksstryck.

Allt fler väljer cykel istället för att ta bil eller åka kollektivt. Ur ett miljö- och hälsoperspektiv är det positivt, men det är viktigt att utbyggnaden av cykelbanor inte sker på bekostnad av parkmark, då det innebär att parkyta hårdgörs. När detta ändå planeras, är en adekvat grönkompensation av största vikt.

Vid planering av nya parker är det viktigt att stadsdelsförvaltningarna är med i så tidigt skede som möjligt för att säkerställa att parkytorna motsvarar stadsdelsområdets behov samt är möjliga att sköta både praktiskt och ekonomiskt. En förutsättning att sköta de nya parkerna är

att garantiskötseln följs upp och att parkytorna är väl etablerade vid övertagande.

En möjlighet för att stärka grönskan i innerstaden är att utveckla de gröna gaturummen. Tillsammans med Trafikkontoret finns ett gemensamt ansvar för dessa. Ett långsiktigt löpande reinvesteringsprogram efterlyses för gatugröna miljöer med en årlig budget som är i paritet med det behov av upprustning som föreligger. Dessa miljöer är viktiga utifrån såväl ett trygghets-, vardagslivs-, klimat- och dagvattenperspektiv.

Samhällsplanering

Förvaltningarna deltar i planeringen för nya och attraktiva bostäder och bra samhällsservice. Verksamhetsbehoven behöver komma med tidigt i processen och planeringen i sig behöver vara anpassad till stadsdelsnämndernas förutsättningar såväl ekonomiskt som ur ett verksamhetsperspektiv. De kommande åren är stadsutvecklingen i Hagastaden, Sabbatsbergsområde och Norra Djurgårdsstaden i fokus.

Vid förtätning av områden är det särskilt angeläget att tillräcklig tillgång på friytor beaktas, både vad gäller förskolegårdar och parker. Nya kunskaper som finns inom klimatanpassning och förstärkning av biologisk mångfald behöver ges utrymme i stadsutvecklingen.

Ekosystemtjänster och biologisk mångfald i parkerna

I den täta staden är det angeläget att grönstrukturen har en hög kvalitet för att klara ett högt besöksstryck och fylla en viktig funktion som ekologiskt spridningssamband. Ett systematiskt arbete med att synliggöra och förstärka ekosystemtjänsterna i parker och grönområden behövs. Vegetationen i parkerna fångar bland annat upp och renar dagvatten, förbättrar stadsluften och stödjer pollinering.

Gröna ytor har en utjämnande effekt på det omgivande lokala klimatet. För att möta kommande klimatförändringar är det viktigt att tillvarata och öka parkernas kapacitet att ta hand om skyfall och reglera temperaturen vid värmeböljor. Trädplantering skapar skugga och bidrar till temperatursänkning. Biologisk mångfald är en förutsättning för robusta ekosystem och för ett ekologiskt hållbart samhälle. Med utgångspunkt i stadens handlingsplan för biologisk mångfald har miljöförvaltningen tillsammans med förvaltningarna tagit fram lokala åtgärdsplaner som kommande arbete planeras utgå från.

I en stad som expanderar är ekologisk kompensation ett viktigt verktyg för att kunna värna och bibehålla de ekologiska funktioner som finns i grönstrukturen. Kompensationen ska vara i paritet till de värden som går förlorade i och med exploateringen. Stadens arbete med ekologisk kompensation bedrivs idag huvudsakligen inom ramen för enskilda exploateringsprojekt. Det saknas ett sammanhållet arbete med ekologisk kompensation på strategisk nivå där ny metodik kombinerat med innovativa finansieringsmodeller för kompensation behöver tas tillvara och utvecklas. En tydligare beslutsgång efterfrågas med möjlighet att delta i framtagandet av kompensationsåtgärder.

Klimatanpassning och dagvattenhantering

Ett förändrat klimat kommer bland annat innebära en ökad och alltmer intensiv nederbörd, med större behov av utjämnning och fördröjning av vattenflöden där vattnet tas om hand lokalt. Åtgärderna syftar till att avlasta vattenledningsnätet och kan samtidigt gagna parkens

växtlighet. Arbetet med att hitta lösningar för att kunna bromsa effekterna av den ökade nederbörden i parkmark fortsätter, bland annat genom stadens skyfallsstrategi och åtgärdsprogram samt genom samråd med trafikkontorets skyfallsstrateg. Högre krav på lokalt omhändertagande av dagvatten vid ombyggnationer och exploatering innebär att parkmark kan behöva tas i anspråk för rening och fördröjning. Detta ställer krav på samarbeten, nya avtal och diskussion kring fördelning av medel mellan fackförvaltningarna, stadsdelsförvaltningarna och ledningsägare. Stadsutvecklingen som planeras i projektet Västra Valhallavägen är ett exempel på detta, där ny kunskap behöver tas tillvara för att motverka skyfallsrelaterade effekter på fordonstrafiken norrut samtidigt som viktiga gröna samband inåt staden kan bevaras.

Det periodvis torrare klimatet innebär att kunskapen behöver fördjupas om vilka typer av växtmaterial som är bättre anpassat att använda.

Medel för god vattenstatus

Stadsdelsnämnderna har godkänt det lokala åtgärdsprogrammet för Brunnsviken. Implementering av åtgärder enligt programmet i drift- och investeringsprojekt fortsätter.

Kompetensförsörjning

Stadens nya handlingsprogram för biologisk mångfald ska implementeras genom att lokala program tas fram tillsammans med miljöförvaltningen. Förvaltningarna har idag kunskap inom området men kommer under de kommande åren göra ytterligare kompetenstärkande insatser.

Dagvatten och skyfallshantering i parkerna är en fråga som ökar i betydelse, och kompetensen inom området behöver stärkas. Östermalms stadsdelsförvaltning deltar i pågående pilotprojekt och förvaltningarna deltar i stadens övergripande skyfallsarbete.

Det finns behov av att kunna nyttja fackförvaltningarnas resurser avseende projektledning, byggledning och kompetens då stadsdelsförvaltningarnas resurser och kompetens för att driva stora komplicerade markbyggnadsprojekt är begränsade. Dialog efterfrågas även kring nivåer för interndebitering då exempelvis trafikkontoret hjälper till att projektleda eller på andra sätt bistå i stadsdelsförvaltningarnas projekt.

Innovation, digitalisering och effektiva arbetssätt

Samverkar pågår med trafikkontoret bland annat i utvecklingen av Driftportalen Park samt utvecklingen av kartverktyget DpMap. Detta är två digitala verktyg för bland annat uppföljning och planering av skötsel och underhåll av parker och naturområden.

Agenda 2030 och lika rättigheter för alla

Det finns belägg för att parkytornas storlek och mångfunktionalitet har betydelse för ett jämställt nyttjande. Forskning visar bland annat att flickor blir mer stillastående än pojkar när friytetillgången är liten. Förvaltningarna bevakar därför att parktillgången blir tillräckligt stor och att mångfunktionella ytor planeras i nya parker i stadsutvecklingsområdena. Jämställdhetsperspektivet integreras även vid upprustning av befintliga parker, genom att genomföra olika typer av medborgardialoger för att samla in synpunkter från olika målgrupper.

Då undersökningar som staden gjort visar att spontanidrottsanläggningar nyttjas av en majoritet av pojkar/män, är det särskilt viktigt att spontanidrottsytor genomsyras av ett trygghets-, tillgänglighets- och jämställdhetsperspektiv så att de kan göras så inkluderande som möjligt.

Tillgänglighet och trygghet

Upplevelsen av trygghet är en viktig förutsättning för att stadens invånare ska kunna leva ett jämlikt och jämställt liv och har stor betydelse för hur människor i staden nyttjar parker och grönområden. God orienterbarhet, uppsikt, belysning, god skötsel, målpunkter och aktiviteter i parkerna är positivt ur trygghetssynpunkt. Samarbete pågår bland annat med trafikkontoret, polisen, näringsidkare och skolor. En utmaning är att värna om natur- och kulturhistoriska värden i stadsmiljön samt bidra till minskad brottsutsatthet och ökad trygghet. Att ge medborgarna möjlighet att odla eller ta hand om en plantering i allmän park har visat sig vara ett bra sätt att skapa delaktighet, trygghet och social hållbarhet i ett område.

Förbättrad tillgänglighet utgör en viktig del vid planering av nya parker och vid genomförandet av åtgärder i den befintliga miljön. Detta är särskilt viktigt då antalet äldre personer över 80 år kommer öka inom stadsdelsområdet de kommande åren. Exempel på åtgärder som genomförs är kontrastmarkeringar, räckeskompletteringar i trappor, utplaceringar av nya tillgängliga soffor och jämnare markmaterial.

Prioriterade satsningar

- Samverkan med andra förvaltningar

Samverkan är avgörande för arbetet med strategiska park- och stadsmiljöfrågor i staden och för att kunna stärka grönstrukturen. Detta krävs för ökat samnyttjande samt för att hitta ytor som kan göras gröna och för att minska ytor i park där det förekommer biltrafik och parkering. Placeringar av bland annat teknikbyggnader och ledningar behöver bevakas, för att möjliggöra nyttjande av parkmark. Det finns ett behov av ökade resurser för grönsamordning för att stärka samarbetet, samordningen och stödet till stadsdelsförvaltningarna i stadsmiljöarbetet. Förvaltningen behöver även bevaka utvecklingen där delningstjänster och infrastruktur, exempelvis för pakethantering eller elsparkcyklar, tar allmän platsmark i anspråk.

Förbättrad tillgänglighet och trygghet

Tillgänglighet utgör en viktig del vid planering av nya parker och vid genomförandet av åtgärder i den befintliga miljön. Upplevelsen av trygghet är en viktig förutsättning för att stadens invånare ska kunna leva ett jämlikt och jämställt liv och har stor betydelse för hur människor i staden nyttjar parker och grönområden. Arbetet fortsätter med att identifiera platser, parker och grönområden som upplevs som otrygga och genomför åtgärder för att motverka detta.

Synliggöra och förstärka ekosystemtjänsterna

Ett systematiskt arbete med att förstärka och synliggöra ekosystemtjänsterna behövs. Vegetationen i parkerna fångar bland annat upp och renar dagvatten, förbättrar stadsluften och stödjer pollinering. Biologisk mångfald är en viktig förutsättning för robusta ekosystem och

för ett ekologiskt hållbart samhälle, och arbetet fortsätter med att stärka denna i parker och grönområden.

Anpassa parkerna efter ett förändrat klimat

För att möta kommande klimatförändringar är det viktigt att tillvarata och öka parkernas kapacitet att ta hand om skyfall och reglera temperaturen vid värmeböljor. Arbetet fortsätter med att hitta lösningar för att ta hand om den ökade nederbörden och skaffa sig fördjupad kunskap om vilka typer av växtmaterial som tål ett varmare och torrare klimat.

2.7 Ekonomiskt bistånd

Demografi och omvärldsfaktorer

Inom stadsdelsområdet är antalet hushåll som uppstår ekonomiskt bistånd lågt i förhållande till befolkningsunderlaget. Arbetslösheten förutspås dock öka med anledning av rådande lågkonjunktur, och tillsammans med stigande hyres- och elkostnader kan fler antal ärenden inkomma.

Arbetsökande med svag konkurrensförmåga har fått det allt svårare att etablera sig på arbetsmarknaden och gruppen med långvarigt behov av ekonomiskt bistånd förutspås fortsätta öka. För att stärka möjligheten för etablering på arbetsmarknaden krävs utbildningsinsatser och subventionerade anställningar.

Innovation, digitalisering och effektiva arbetssätt

En övergång till digitalisering av hantering av ansökan om ekonomiskt bistånd planeras. Detta kommer på sikt att resultera i en effektivare handlägningsprocess och därmed en ökad tillgänglighet och delaktighet för klienter i behov av stöd.

Agenda 2030 och lika rättigheter för alla

För barnfamiljer aktuella för ekonomiskt bistånd eller som saknar stadigvarande boende samordnas stödet och insatser beviljas utifrån ett tydligt barnrättsperspektiv. Samverkan med SHIS kommer att utökas för att hitta mer stadigvarande boendalternativ för att undvika barnfamiljer boende i akut regi.

Prioriterade satsningar

- Samverkan

Utveckla och stärka samverkan för att stötta personer med ekonomiskt bistånd avseende varaktigt boende, budget- och skuldrådgivning eller stöd i sitt föräldraskap. För nyanlända personer är samverkan med samhällsvägledningen central.

2.8 Arbetsmarknadsåtgärder

Demografi och omvärldsfaktorer

Antalet långtidsarbetslösa inskrivna på Arbetsförmedlingen har ökat och förutspås fortsätta öka. Behovet av arbetsmarknadsinsatser, som offentligt skyddade anställningar (OSA) och Stockholmsjobb, förväntas öka. Därtill kommer arbetsförberedande insatser för grupper som står långt från arbetsmarknaden att behöva inrättas för att förhindra att personer hamnar i

utanförskap och bidragsberoende.

Innovation, digitalisering och effektiva arbetssätt

Den digitala utvecklingen bedöms inom arbetsmarknadsförvaltningen (VERA) bidra till ökad effektivisering av samordnade insatser vilket gynnar den enskilde.

Agenda 2030 och lika rättigheter för alla

Offentligt skyddade anställningar (OSA) erbjuds utifrån behov men med en strävan att ha en jämn fördelning av platser mellan män och kvinnor.

Prioriterade satsningar

Stadsövergripande arbetssätt för OSA-anställningar

Det finns ett behov av ett gemensamt arbetssätt för samtliga förvaltningar avseende att tillhandahålla OSA-anställningar med anledning av att platserna ska erbjudas inom stadsdelsförvaltningens egna verksamheter.

- Samverkan

Då gruppen med långvarigt ekonomiskt bistånd fortsätter att öka är det prioriterat att utveckla samverkan med Jobbtorg, arbetsmarknadsförvaltningen och Arbetsförmedlingen.

Samverkan med Jobbtorg behöver även utvecklas avseende Stockholmsjobben.

- Feriejobb till prioriterade ungdomar

För en ung person kan ett feriejobb innebära viktiga meriter och motivation inför ett framtida yrkesliv. Fler ungdomar med funktionsnedsättning, och med sociala skäl, ska erbjudas möjlighet att få feriejobb i stadens regi.

2.9 Övrigt

3 Sammanfattande ekonomisk analys

Norra innerstadens stadsdelsområde växer och befolkningen beräknas i slutet av 2026 vara drygt 157 300 invånare. Stadens resursfördelningssystem utgår endast från stadsdelsförvaltningens befolkning och behov. Stora delar av resurserna riktas till förskolebarn samt äldre personer över 80 år. Under perioden 2024–2026 beräknas en minskning av antal förskolebarn med 3 procent medan gruppen äldre beräknas öka med 22 procent enligt Swecos senaste befolkningsprognos.

Nedan kommenteras Norrmalms och Östermalms nämnders sammanlagda budget i plan, utifrån Norra innerstadens stadsdelsområde.

Budgetramarna för 2024 och 2025 är antagna av kommunfullmäktige i samband med beslutet om budget 2023. Planerna grundar sig på de prestationer som var aktuella våren 2022. Budgetramen som kommer gälla för Norra Innerstadens stadsdelsnämnd är marginellt justerad under planeringsperioden. Inom verksamheterna äldreomsorg samt stöd och service till personer med funktionsnedsättning, har budget för kommande år tagit hänsyn till befolkningsutvecklingen och framför allt att gruppen över 80 år ökar.

Driftverksamhet (mnkr)	Budget 2023	Plan 2024	Plan 2025	Plan 2026
Kostnader	3 173,4	3 219,1	3 262,1	3 262,1
Drift och underhåll	3 146,6	3 192,3	3 235,3	3 235,3
Avskrivningar	25,4	25,4	25,4	25,4
Interräntor	1,4	1,4	1,4	1,4
Intäkter	-96,9	-96,9	-96,9	-96,9
Netto	3 076,5	3 122,2	3 165,2	3 165,2

Kompensation för kostnadsökningar till följd av lönerörelse, hyreshöjningar med mera finns inte i ramarna.

Nettobudget för driftverksamheten uppgår till 3 076,5 mnkr. Av bruttokostnader uppgår personalkostnaderna till cirka 35 procent och lokalkostnaderna till cirka 8 procent. Kostnaderna för köp av verksamhet utgör 48 procent.

Den pågående inflationstakten har gett och kommer ge fortsätta kostnadsökningar, genom uppindexering av avtal, hyror och en löneökningar som troligen överstiger det normala.

De kommande kostnadsökningarna medför krav på effektiviseringar inom samtliga verksamheter. Arbetet inriktas på fortsatt minskning av sjukfrånvaro och ett effektivt lokalutnyttjande.

3.1 Drift

Förskola

De senaste åren har det skett en minskning av antal barn på förskolor inom Norra innerstadens stadsdelsområde, både i kommunal och enskilt driven regi. Detta har inneburit att en överkapacitet uppstått i förskolelokalerna. En lokalutredning planeras för att få en ny lägesbild av lokalbeståndet inom stadsdelsområdet.

Befolkningsprognosen för antalet barn i åldern 1-5 år visar på en minskning med 3 procent till år 2026 och 4,7 procent till år 2031.

Hyreskostnaden vid nyetablering av förskolor närmar sig i flera fall 30 000 kronor per barn och år. Hyreskostnadsindex ökade under 2022 med nästan 11 procent och kan med nuvarande inflationstakt öka ytterligare under 2023. Idag utgör den peng som kommunfullmäktige beslutat ska gå direkt till förskolorna, 80 procent av den schablon som ges i budgettilldelning. Mellanskillnaden mellan schablon och beslutad peng är 20 procent, som därmed ska finansiera hyror, lokalunderhåll, avdelningsstöd, kostnader för gemensamma verksamhetssystem med mera. 2023 utgör mellanskillnaden 29 273 – 34 871 kronor per förskolebarn, vilket kan jämföras med tidigare nämnda siffra om att hyreskostnaden vid nyetablering av förskolor närmar sig 30 000 kr per barn. Hyresutjämningsystemet för stadsdelsförvaltningarna behöver ses över.

En ytterligare utmaning avseende nyetablering av förskolor utgörs av fördyrningar under byggprojektens gång. Förvaltningen har flera gånger sett att projektkostnaden stiger

ytterligare under processens gång, vilket leder till att gränsvärden ofta passeras när projekten redan är långt gångna. Detta ger i sin tur höga kostnader för förgävesprojekteringar om projekten inte godkänns alternativt höga framtida hyreskostnader om projektet ändå godkänns. Förvaltningen hamnar på så sätt i svåra dilemman både gällande kostnader och lokalbehov.

Under planperioden fortsätter arbetet med klimatinvesteringar och insatser som främjar en klimatsmart och giftfri förskola, vilket medför att extra medel för dessa ändamål är en förutsättning för ett fortsatt arbete.

Barn, kultur och fritid

I takt med att stadsdelsområdet växer med byggandet av Hagastaden och Norra Djurgårdsstaden, ökar behoven av medel för ungdomssatsningar så att till exempel parklekar, ungdomsgårdar och fältassistenter kan möta invånarnas behov av aktiviteter och bidra till en ökad trygghet.

Äldreomsorg

Andelen invånare över 65 år beräknas öka med cirka 5 procent under planperioden. Befolkningsprognosen visar också på att personer över 80 år kommer att öka med 1754 personer under planperioden, vilket motsvarar en ökning på cirka 22 procent.

För att möta ett ökande behov av omsorg ska ett nytt vård- och omsorgsboende byggas som beräknas vara klart 2027. Planeringen av det nya vård- och omsorgsboendet kommer kräva personella resurser i ökande grad under planperioden. Även återtaganden av vård- och omsorgsboenden till egen regi kommer att kräva ytterligare personella resurser.

Gruppen äldre med psykosociala problem, missbruk och hemlöshet ökar. En farhåga är att pandemin och händelseutvecklingen i Europa bidrar till att denna grupp ökar ytterligare. Det förväntas också ske en ökning av personer som drabbats av stroke eller demenssjukdom.

Vasaträffen är en kommunövergripande, öppen verksamhet och spelar en viktig roll för att kunna motverka social isolering och ensamhet. Anslaget för Vasaträffen har varit oförändrat många år tillbaka medan kostnader som löner och hyror har ökat. För att kunna driva en kommunövergripande verksamhet effektivt, behövs en översyn av anslaget.

Sammantaget innebär ett ökat behov av insatser för dessa grupper till ökade kostnader för äldreomsorgen på längre sikt. Införandet och utveckling av välfärdsteknik kommer också att innebära högre kostnader på verksamhetsnivå i form av utbildningsinsatser och eventuellt ökade resurser.

Socialtjänst

Kostnaderna är fortsatt höga inom stöd och service till personer med funktionsnedsättning. I dagsläget finns ett antal placeringar gjorda utanför LOV-avtalet. Placeringarna är kostsamma och uppkommer då det är kötid till anslutna boenden. Arbetet pågår med att förhandla priserna för dessa boendeplatser för att få ner kostnaderna. Även om arbetet har varit framgångsrikt till viss del, finns ett behov av en stadsgemensam funktion som förhandlar priser gentemot de utförare som inte är anslutna till LOV. Med en sådan funktion skulle de placerande

stadsdelsförvaltningarna inte riskera att spelas ut mot varandra gentemot de privata utförarna. För staden som helhet finns här en möjlighet till betydande besparingar.

Inriktningen mot personkrets 2 inom LSS är fortfarande en utmaning då utbudet inom valfrihetssystemet av placeringar med denna inriktning är ytterst begränsat. Då konkurrensen i dessa fall uteblir, blir förvaltningarna utlämnade till boendets prissättning.

De höga kostnaderna för persontransporter innebär en utmaning för att nå en budget i balans. Kostnaderna för persontransporter belastar idag det fasta anslaget trots att de i stor utsträckning är kopplade till att brukarna har insatser som daglig verksamhet inom LSS som tillhör det rörliga anslaget. En lösning skulle kunna åstadkommas om medel avseende persontransporter fördelades via det rörliga anslaget.

Inom Östermalms stadsdelsområde finns en ungdomsmottagning som är en kommunövergripande verksamhet (KÖV) där anslaget varit detsamma sedan start. Anslagen för KÖV behöver uppräknas för att bibehålla en god verksamhet. Ungdomar har möjlighet att söka till den ungdomsmottagning man vill gå till varför samtliga ungdomsmottagningar bör finansieras som kommunövergripande verksamhet.

Stadsmiljöverksamhet

Genom den stadsgemensamma satsningen på reinvesteringar förlängs parkanläggningarnas livslängd. Satsningen tar dock slut 2025, vilket innebär en stor minskning av medel för att upprätthålla skötsel och underhåll av parkerna. Bedömningen är därför att denna satsning bör fortsätta även efter 2025.

I ett långsiktigt perspektiv kan det vara mer ekonomiskt hållbart att se över driftbudgeten för att minska framtida behov av reinvesteringar. I det sammanhanget vore det intressant att använda driftskostnadsanalyser. När staden växer och nya parker byggs, ökar också behovet av skötselinsatser, men med det gällande fördelningssystemet ökar inte medlen för skötsel när nya parker tillkommer i praktiken. Fördelningssystemet har heller inte tagit hänsyn till de ökade kostnaderna de senaste åren. Den verkliga kostnaden för de driftinsatser som krävs för att parkerna ska uppnå god kvalitet utifrån uppställda mål behöver tas fram. Differensen mellan driftbudget och resultatet av driftskostnadsanalys är ett mått på det framtida reinvesteringsbehovet. Resultatet bevakas av den revidering av fördelningsmodellen för underhåll av parker som nyligen genomförts, då det i dagsläget är för tidigt att avgöra.

När det gäller större investeringar och reinvesteringar finns en utmaning i att kunna hantera projekten inom planerad tidplan, detta eftersom oförutsedda hinder ofta inträffar i samband med anläggningsfasen. Exempelvis kan okända ledningar, arkeologiska fynd och markföroreningar påträffas vilket kraftigt påverkar projektets genomförande och tidplan. För att kunna färdigställa projekten är det därför nödvändigt att kunna omdisponera medel mellan olika projekt och år. Ovanstående utmaningar gäller även för projekt inom ramen för trygghetsskapande åtgärder och klimatinvesteringar.

Kostnaderna är höga för att sanera från bosättningar i parker. Tidigare år har möjligheten funnits att få ersättning för denna kostnad, eftersom fördelningsnyckeln inte tar hänsyn till detta. Inför 2023 togs en del av denna ersättning bort. Detta innebär att ronderingar för att i ett förebyggande syfte genomföra städinsatser inte kommer att kunna genomföras med samma

frekvens som tidigare. Det är önskvärt att förvaltningarna även fortsättningsvis ersätts för denna kostnad för att målet om attraktiva och trygga parker ska kunna uppnås. Det finns även ett behov av att kunna få ersättning för oväntade kostnader, till exempel vid upptäckt av miljögifter som kräver marksanering eller instabilitet i slänter och stränder som kräver geotekniska utredningar och kontinuerliga mätningar av jordrörelser. Det finns också ett behov av en strategi om hur staden gemensamt ska kunna finansiera upprustning av parker/lekplatser som påverkats och slitits hårt av förskolor/skolor som inte har egen gård. Idag finns betydande svårigheter att kunna rusta dessa parker inom ramen för ordinarie parkinvesteringsmedel.

Utmaningar kopplat till klimatförändringar kommer på sikt innebära ökade kostnader. Planering och åtgärder för att kunna möta både långa torrperioder och skyfall är kostnadsdrivande. Investeringar i stadens gröna infrastruktur finansieras på olika sätt i form av fasta anslag och medel som är möjligt att söka. Att söka och följa upp dessa olika medel kräver mycket administration och försvårar arbetet med att driva olika projekt. Förvaltningarna önskar därför att möjligheten att öka de fasta anslagen ses över. Det är viktigt att ha en helhetssyn kring medel som till exempel klimatinvesteringar och gröna Stockholms medel, så de fördelas strategiskt. Det finns också ett behov av medel för klimatkonsekvenser, inte endast medel för anpassning och minskad påverkan. Torka, översvämningar, blåst och extrem nederbörd leder till ökade driftkostnader. Exempelvis har torkan 2018 haft konsekvenser på träd under flera år och det snöoväder som drabbade Stockholm i november 2022 medförde omfattande skador på vegetationen.

3.2 Investeringar

Nedan redovisas den sammanlagda investeringsbudgeten för Norrmalms och Östermalms stadsdelsnämnder, utifrån Norra innerstadens stadsdelsområde.

Investeringar totalt (mnkr)	VP 2023	2024	2025	2026
Parkinvesteringar	6,5	8,5	15,0	11,5
Reinvesteringar	3,0	6,0	0,0	0,0
Investeringar med nycklade medel	16,6	16,6	16,6	16,6
Inventarier och maskiner	5,0	5,0	5,0	5,0
Biologisk mångfald	2,0	0,0	0,0	0,0
Klimatinvesteringar	11,9	13,8	8,8	19,7
Totalt	45,0	49,9	45,4	52,8

Stadsmiljöinvesteringar

Parkinvesteringar utgörs av riktade satsningar beviljade av trafikkontoret samt investeringsmedel fördelade genom fördelningsnyckel. Fördelningen av medel mellan olika parkprojekt framgår av bilaga 1.

Nämnderna ansöker årligen om investeringsmedel avseende större parkupprustningsprojekt hos kommunfullmäktige vilka förmedlas av trafikkontoret. Nämnderna har för år 2023 tilldelats 9,5 mnkr. Stadsdelsnämnderna söker under våren 2023 om medel för perioden 2024-2026 för ett antal större investeringsprojekt, bland annat upprustning av Vasaparkens,

Tessinparkens och Humlegårdens parklekar. Under hösten 2023 beslutar kommunfullmäktige om tilldelningen av medel för stora parkinvesteringar för perioden 2024-2025. Nämnderna erhåller även budgetmedel för reinvesteringar i stadsmiljön som används för att bevara funktionen i den befintliga infrastrukturen samt för att främja en långsiktigt hållbar parkmiljö och minska risken för kapitalförstöring.

De investeringsmedel avseende mindre projekt som stadsdelsnämnderna varje år tilldelas utifrån fördelningsnyckeln, kommer att användas för mindre parkupprustningar vilka beslutas i samband med kommande års verksamhetsplaner.

I arbetet med investeringar finns alltid en risk för förseningar på grund av oförutsedda händelser. För att kunna färdigställa projekten är det därför nödvändigt att kunna omdisponera medel mellan olika projekt och år. Samma utmaningar gäller även för projekt inom ramen för trygghetsskapande åtgärder och klimatinvesteringar.

Klimatinvesteringar

Sökta och beviljade klimatmedel för 2023 redovisas nedan, liksom planerade investeringar för 2024 till 2026.

Klimatinvesteringar i plan redovisas mer ingående i bilaga 4.

Klimatinvesteringar	VP 2023	2024	2025	2026
ÖM Humlegården skyfallsmagasin	6,5	5,0	1,0	0,5
ÖM Humlegården biokolsplantering	0,0	1,0	0,0	0,0
ÖM Trädplantering	0,0	1,5	1,5	1,5
ÖM Ängsytor	1,0	0,0	0,0	0,0
ÖM Biokolsplanteringar	0,0	0,3	0,3	0,3
ÖM Elljusspår Kaknäs	0,0	0,2	0,2	0,1
NM Trädplantering	0,0	1,5	1,5	1,5
NM Skyfallsåtgärder runt Vasaparkens fotbollsplan	0,5	0,0	0,0	10,0
NM Vasaparken, entré St Eriksplan	0,0	0,0	0,0	1,5
NM Biokolsplanteringar	0,0	0,3	0,3	0,3
NM Belysning förskoleverksamhet	0,6	0,0	0,0	0,0
ÖM Utbyte belysningsarmaturer	2,5	2,9	2,9	2,9
ÖM Solskydd förskolor	0,0	0,5	0,5	0,5
ÖM Elsparkcyklar	0,1	0,0	0,0	0,0
ÖM Utbyte vitvaror	0,7	0,7	0,7	0,7
S:a	11,9	13,8	8,8	19,7

Inventarier och maskiner

Investeringar - Maskiner och Inventarier	VP 2023	2024	2025	2026
Miljöförelägganden förskola - buller och ventilation	0,5	0,5	0,5	0,5
Uppstartskostnader	1,8	0,5	0,0	0,0
Reinvesteringar	2,7	4,0	4,5	4,3
S:a	5,0	5,0	5,0	4,8

Investeringar i inventarier och maskiner avser huvudsakligen investeringar vid upprättande av nya förskolor, gruppbofästelser samt vård- och omsorgsboenden. De används också för ventilationsåtgärder samt underhåll och ersättning av äldre inventarier.

3.3 Verksamhetsprojekt (Driftprojekt)**4 Lokalförsörjningsplan****4.1 Sammanfattning**

Östermalms- och Norrmalms stadsdelsnämnder har tagit fram en gemensam lokalförsörjningsplan, med anledning av beslut i kommunfullmäktiges budget om att lägga samman nämnderna till Norra innerstadens stadsdelsnämnd. Ibland omnämns Östermalms- respektive Norrmalms stadsnämnd, vilket då speglar nuläget inom respektive organisation. Ibland hänvisas till Norra innerstadens stadsdelsnämnd och då avses den kommande nämnden som träder i kraft den 1 juli 2023 om erforderliga beslut fattas.

Norra innerstadens stadsdelsområde har idag cirka 157 000 invånare och befolkningsantalet prognostiseras hålla en relativt jämn nivå tills år 2028 då befolkningstillväxten ökar och uppnår cirka 161 000 invånare år 2031. Prognoser gällande barnantalet är vikande mellan åren 2024 till 2028. Trenden bryts sedan för att öka något till år 2031. Inom Norrmalms stadsdelsområde ökar barnantalet något de närmsta åren för att sedan sjunka medan barnantalet inom Östermalms stadsdelsområde beräknas minska fram till år 2028 för att därefter öka under perioden 2029-2032. Personer över 80 år förväntas öka kraftigt från cirka 8 600 personer år 2024, till cirka 11 700 personer år 2031.

En viktig del i lokalplaneringen är att bevaka att tillräckligt med lämpliga verksamhetslokaler byggs i nya stadsutvecklingsområden. Bedömningar och analyser är gjorda utifrån de prognoser som finns tillgängliga och ser till behovet av verksamheter oavsett framtida regiform. Löpande kontakt finns med stadsbyggnadskontoret och exploateringskontoret, bland annat genom att svara på remisser som avser detaljplaner inom staden och inom Norra innerstadens stadsdelsområde. Det finns ett behov av att utveckla samverkan med övriga förvaltningar, inte minst med utbildningsförvaltningen i syfte att effektivisera lokalnyttjandet. Skolor som planeras i stadsutvecklingsområden bör initialt inrättas för förskoleverksamhet för att sedan kunna växla över till skola allt eftersom behov uppstår. Kontinuerligt pågår arbete för bättre lokalsamordning och avveckling av lokaler som inte behövs.

Det är en utmaning att på förhand prognostisera ålder, familjekonstellationer samt behov hos

de som flyttar in till Norra innerstadens stadsutvecklingsområden, vilket leder till en osäkerhet vid planeringen av verksamhetslokaler. På grund av rådande lågkonjunktur står många byggprojekt still och medför också en osäkerhet kring när nya invånare förväntas flytta in. Kostnaderna för att etablera nya lokaler är resurskrävande ur flera perspektiv för en stadsdelsförvaltning och en förutsättning ur ett kostnadsperspektiv är att kunna fylla de nya lokalerna med verksamhet. När det gäller lokaler för förskoleverksamhet så styrs intäkterna av antalet inskrivna barn. Planering för framtiden behövs med att säkerställa verksamhetslokaler i stadsutvecklingsområdena, men det blir allt svårare att motivera nyproduktion när prognoserna visar på ett lägre behov av förskoleplatser.

En utmaning inom stadsdelsområdet är lokalernas hyreskostnader som ligger över stadens rekommenderade högsta hyresnivåer. Hyresnivån i innerstaden är generellt högre än i andra delar av staden. SISAB:s nya samverkansavtal påverkar också hyreskostnaderna för redan existerande förskolor samt förskolan som byggs vid skolan Vasa Real. Det finns även utmaningar kopplat till den befintliga utformningen på en del av de befintliga lokalerna, som är kostnadsdrivande ur ett verksamhetsperspektiv.

Bedömningen utifrån de prognoser som finns idag är att det inte behövs fler förskoleplatser inom Norra innerstadens stadsdelsområde de närmaste åren, men behovet av förskoleplatser väntas öka i stadsutvecklingsområdet Norra Djurgårdsstaden preliminärt från 2028-2029.

Med den ökande gruppen äldre finns ett framtida behov av lokaler som kan inhysa fler sociala träffpunkter, dagverksamheter samt hemtjänst.

För att uppnå ett effektivt lokalutnyttjande bedriver förvaltningarna idag flera verksamheter i samverkan med Kungsholmens och Södermalms stadsdelsnämnder. Bland annat samverkar förvaltningarna kring lokaler gällande enheten för försörjningsstöd, budget- och skuldrådgivning, ungdomsmottagning, personligt ombud, relationsvårdscenter innerstaden och samhällsvägledning till nyanlända.

4.2 Planeringsförutsättningar

I och med sammanläggningen av Norrmalms- och Östermalms stadsdelsförvaltningar behöver lokalbeståndet ses över för bästa möjliga samlokaliseringvinster.

Prognoser gällande barnantalet är sjunkande för Norra innerstaden mellan åren 2023 till 2029, då antalet barn går från 7 387 till 6 908. Från 2029 prognostiseras trenden brytas och antalet förskolebarn ökar till 7 038 till år 2031, vilket dock är ett lägre barnantal än ingångsvärdet för år 2023. Inom Norrmalms stadsdelsområde ökar barnantalet något de närmsta åren för att sedan sjunka, medan trenden är motsatt för Östermalms stadsdelsområde. För Östermalms del beror den prognostiserade ökningen i slutet av perioden framför allt på en ökad nybyggnation och inflyttning till området Norra Djurgårdsstaden. Förslag på utbyggnad vid Tegeluddsvägen (bland annat kvarteret Bremen) förväntas leda till att behovet av förskoleplatser ökar något, där cirka 600 bostäder samt cirka 700 nya bostäder vid Vallhallavägen planeras byggas. Inom Norrmalms stadsdelsområde förväntas barn i förskoleålder flytta in till det nya utvecklingsområdet Hagastaden, men trots detta så sjunker barnantalet i sin helhet inom stadsdelsområdet.

Det är en utmaning att på förhand prognostisera vilka invånare och grupper som förväntas flytta in till stadsutvecklingsområdena Hagastaden, Norra Djurgårdsstaden samt kommande utvecklingsområde Sabbatsberg. Detta påverkar behovet av förskolor, parklekar, grupp- och servicebostäder, vård- och omsorgsboenden, lokaler för daglig verksamhet samt träfflokaler. Dessutom står många byggprojekt just nu stilla på grund av lågkonjunktur och det medför också en osäkerhet kring när nya invånare flyttar in. Kostnaderna för att etablera nya lokaler är resurskrävande ur flera perspektiv för en stadsdelsförvaltning och en förutsättning ur ett kostnadsperspektiv är att kunna fylla de nya lokalerna med verksamhet. Inom stadsdelsområdet som helhet förväntas gruppen äldre öka, vilket innebär ett ökat framtida behov av lokaler som kan inhysa fler vård- och omsorgsboenden, sociala träffpunkter, dagverksamheter samt hemtjänst.

Samtidigt som staden behöver planera för framtiden och säkerställa verksamhetslokaler i stadsutvecklingsområdena, blir det allt svårare att motivera nyproduktion när prognoserna visar ett lägre behov av förskoleplatser. Det finns också en inneboende problematik i att det tenderar att bli kostnadsdrivande att bygga nytt samt bedriva verksamhet i innerstadens stadsutvecklingsområden. Ofta blir det svårt att hålla sig inom stadens givna budgetramar och dessa ramar önskas ses över. Detta behövs specifikt för nyproduktion av verksamhetslokaler i komplexa stadsutvecklingsområden där marken och tomträtsavgälden är dyr. Samtidigt är nybyggda förskolor ofta bättre anpassade för verksamheten. Analys- och prognosarbetet blir viktigt för att kunna ta fram ett så bra beslutsunderlag som möjligt.

I stadsutvecklingsområden är behoven av förskoleplatser för åldersgruppen 1-5 initialt ofta stora, men behovet övergår efter cirka 3-5 år till behov av skolplatser. Därför bör skolor som planeras i dessa områden inrättas för förskoleverksamhet för att sedan kunna växla över till skola allt eftersom behov uppstår.

För att stärka och effektivisera arbetet kring att skapa funktionella och resurseffektiva verksamhetslokaler inom förskola har ett övergripande funktionsprogram utarbetats. Syftet med programmet är att uppnå en större likvärdighet när det gäller grundstandard och basinnehåll för förskolelokaler och tillhörande utemiljö. Förskolegårdarnas storlek utformas utifrån geografisk kontext. Gårdarna planeras olika stora utifrån om de är belägna i centrala delar av staden där det råder brist på mark eller i ytterstaden där det oftast finns bättre möjligheter till större yta.

4.3 Bedömd hyreskostnadsutveckling

Hyresnivån i innerstaden förväntas fortsätta att stiga. Stadens resursfördelningssystem tar inte hänsyn till de höga hyresnivåerna i innerstaden där det vid varje omförhandling av hyreskontrakt sker en marknadsanpassning av hyrorna och ansvar för inre underhåll övergår till nämnden, vilket medför betydande kostnadsökningar. Stadsdelsförvaltningar erhåller förskoleschablon per barn för verksamheten enligt stadens resursfördelningssystem. Ersättningsmodellen ger dock inte full kostnadstäckning och inom nuvarande fördelning täcks förskolans totala kostnader inte inom tilldelad ram. Pågående uppbyggnad av förskolelokaler i stadsutvecklingsområden innebär också höga hyresnivåer.

Hyreskostnaderna inom förskolan har ökat bland annat till följd av utbyggnad av

förskolelokaler. Nya lokaler som tagits i bruk har högre hyresnivåer vilket ställer krav på effektivt lokalutnyttjande. Det blir även ökade kostnader för investeringar i inventarier som uppstår vid etablering av nya förskolor. Förskoleavdelningen arbetar med att nå ett effektivt lokalutnyttjande i förhållande till det nu sjunkande barnantalet i stadsdelsområdet. Under 2023 lämnas en förskolelokal inom Norrmalms stadsdelsområde samt två inom Östermalms stadsdelsområde, vilket leder till minskade hyreskostnader.

SISABs nya samverkansavtal har påverkat hyreskostnaderna för redan existerande förskolor samt förskolan som i dagsläget byggs vid skolan Vasa Real och ska stå klar 2023/2024. Det är en utmaning att redan beslutade projekt kraftigt ökar i kostnad, och att den summa förvaltningarna har fått beslutat inte längre överensstämmer med projektets kostnader. Hyreskostnaderna för nyproduktion har ökat till följd av den höjda internräntan.

I flertalet lokaler svarar förvaltningarna för underhåll av både lokaler och gårdsutrustning. Arbete pågår med att upprätta underhållsplaner och ser att det både finns behov av upprustning samt att tillgängligheten behöver förbättras. Behoven är särskilt stora inom ett antal förskolor vad gäller ventilation och ytskikt, vilket på sikt kan medföra investeringskostnader.

I samband med sammanläggningen till Norra innerstaden behöver arbetet inriktas på en översyn av lokalbeståndet ur ett helhetsperspektiv. Att utveckla möjligheterna till lokalsamordning och att avveckla lokaler som inte behövs är ett led i effektiviseringsarbetet.

Förutom de två förskolelokalerna inom Östermalms stadsdelsområde som lämnas, kommer även en fritidslokal att återlämnas till fastighetsägaren.

4.4 Samverkan

Samverkan pågår bland annat med utbildningsförvaltningen, vid samplanering av lokaler i stadsutvecklingsområden. Samverkan görs också med närliggande stadsdelsförvaltningar avseende platstillgång. Löpande samverkan sker även med exploateringskontoret och stadsbyggnadskontoret. Bedömningen är att samverkan, inte minst med utbildningsförvaltningen, behöver förstärkas och utvecklas. I synnerhet gäller det i så kallade nybyggnadsområden där planeringen av förskola respektive skola bör ske i samråd för att kunna nyttja lokalerna effektivt över tid. Områden som initialt inrättas för förskoleverksamhet ska vid senare skede kunna växla över till skola allt eftersom behov uppstår.

Inom Norra innerstaden bedrivs flera verksamheter i samverkan med Kungsholmen och Södermalm. I de fall som samverkan sker finns ofta även en samverkan kring lokaler. Samverkan sker inom verksamhetsområdena försörjningsstöd, parkmiljö, budget- och skuldrådgivning, ungdomsmottagning samt samhällsvägledning till nyanlända.

Vid Sandhamnsgatan delar hemtjänstverksamheten en lokal med flera andra verksamheter, bland annat med förebyggandeenheten, RIO-träffen samt med Vuxenskolan Stockholm. Hemtjänstlokalen vid Olaus Petri samnyttjas med verksamhet inom förskoleavdelningen.

Lokal för platssamverkan på Sergels torg är en samverkanslokal som nyttjas av aktörer som socialförvaltningen, stadens mobila ordningsvakter och polisen. Här sker även en samverkan med Kulturhuset/stadsteatern kring bland annat skalskyddet.

En platssamverkanslokal på Centralstationen har startats upp i samverkan med fastighetsägaren Jernhusen för att bättre stödja människor i hemlöshet och utsatthet. Effekterna av lokalen ska utvärderas och eventuellt kommer testperioden förlängas.

Det finns även en lokal för öppen fritidsverksamhet i vilken Vasastans ungdomsgård och Tre liljor har sin verksamhet. Tre liljor är en fritidsverksamhet för barn och unga med en funktionsnedsättning. Lokalerna samnyttjas även med närliggande Matteus skola som bedriver fritidsverksamhet dagtid i lokalerna och står för halva kostnaden av hyran för lokalen.

I en lokal på Hagagatan försedd med kontorsarbetsplatser har bland annat fackliga representanter verksamhet. Där finns även en gemensamhetslokal som hör till ett särskilt boende samt familjebehandling.

4.5 Kommunal verksamhet - annan än pedagogisk verksamhet

4.5.1 Summerande analys av nuläge samt framtida planering

Arbete pågår med att skapa en effektiv struktur för hantering av lokalbehovet. Utvecklingen av de nya stadsdelarna Hagastaden och Norra Djurgårdsstaden innebär att lokalbeståndet växer. Detta gör att analyser och prognoser både för kort- och långsiktig planering, likväl som beställarkompetens i byggandet av nya verksamhetslokaler blir extra angeläget. Utvecklingen av områden som ännu är i planeringsstadiet bevakas.

4.5.2 Nuläge 31 januari 2023

Arbete med att strukturera och effektivisera hanteringen av det befintliga lokalbehovet pågår löpande. Nedan redogörs för nuläget av ett urval av de befintliga stadsdelsnämndernas befintliga lokaler som inte omfattas av äldreboendeplaneringen eller planeringen för bostäder inom omsorgen om personer med en funktionsnedsättning,

Förvaltningskontor

Inom Norra innerstadens stadsdelsområde finns närvarande två förvaltningskontor.

Norrmalms förvaltningskontor ligger på Sankt Eriksgatan 117 med cirka 140 kontorsarbetsplatser belägna i en öppen planlösning som samnyttjas av cirka 160 medarbetare, fördelat på 2361 kvm. Kontoret har reception, besöksrum och mötesrum. I dessa lokaler hålls även stadsdelsnämndens sammanträden. Lokalerna bedöms som ändamålsenliga men i och med sammanläggningen till Norra innerstadens stadsdelsförvaltning finns en osäkerhet kring hur framtida huvudkontor ska se ut. Lokalerna kan tidigast lämnas 2025 om avtalet sägs upp till avtalstidens slut.

Östermalms förvaltningskontor är beläget vid Karlavägen 104. Ytan för de administrativa lokalerna uppgår till 3484 kvadratmeter. I lokalerna finns reception, besök- och mötesrum i en separat del samt cirka 220 arbetsplatser belägna i öppen planlösning. Lokalerna är nyligen ombyggda och togs i bruk januari 2020. Stadsdelsnämndens sammanträden har inte ägt rum i lokalerna. Enligt hyresavtalet kan lokalerna lämnas tidigast i december 2026/2027 om uppsägning sker senast i december 2025.

Lokal för platssamverkan

Inom uppdraget för platssamverkan bedrivs en lokal inom ramen för Vision Klara och På Sergels torg, inom stadsdelen Klara. Både Vision Klara och På Sergels torg är verksamheter som bedrivs i samverkan med andra aktörer både inom Stockholms stad men även med andra myndigheter som polismyndigheten och fastighetsägare, City i samverkan och näringslivet. Båda verksamheterna samnyttjar en lokal, Sergelgången 33. Här finns ett antal kontorsarbetsplatser men lokalen nyttjas framför allt för gemensamma möten och utsättningar mellan de olika samverkande aktörerna. Lokalen nyttjas av Norrmalms stadsdelsförvaltning, polisen, socialförvaltningen och stadens mobila ordningsvakter.

En ytterligare platssamverkanslokal finns på Centralstationen för att bättre stödja människor i hemlöshet och utsatthet. Samverkan utvecklas på Centralstationen med socialförvaltningen, Capio sjukvård för hemlösa, Jernhusen och Stadsmissionen.

Facklig lokal

En lokal på Hagagatan försedd med kontorsarbetsplatser för fackliga representanter. Lokalen samnyttjas i samverkan med Familjebehandling.

På Sandelsgatan har Kommunal en tillfällig hemvist. Lokalen är uppsagd och en ersättningslokal kommer att iordningsställas vid Artemisgatan.

Hemtjänstens lokaler

Kommande Norra innerstadens hemtjänstverksamheter som bedrivs i egen regi har tillgång till ett flertal lokaler i stadsdelsområdet. Bland annat i nyrenoverade lokaler i Micasas fastighet Riddarsporren som ligger vid Banergatan samt lokaler vid Sandhamnsgatan och vid Olaus Petrigatan där lokalsamverkan sker med förskoleavdelningen.

Samhällsvägledningens lokaler

Samhällsvägledningen till nyanlända har verksamhet i fastigheten Vasen på Norrbackagatan och inom förvaltningskontorets lokaler. Detta är ett nyttjande av tidigare verksamhetslokaler inom förskolan som Norrmalms stadsdelsförvaltning valt att lämna på grund av det minskande barnantalet.

Ungdomsgårdens lokal

Norrmalms stadsdelsnämnd har en lokal för öppen fritidsverksamhet i vilken Vasastans ungdomsgård och Tre liljor har sin verksamhet. Tre liljor är en fritidsverksamhet för barn och unga med en funktionsnedsättning. Lokalerna samnyttjas även med närliggande Matteus skola som bedriver fritidsverksamhet dagtid i lokalerna och står för halva kostnaden av hyran för lokalen.

Parklekslokaler

Inom det kommande stadsdelsområdet, Norra innerstaden, kommer det att finns totalt sex parklekar, varav två är belägna inom Norrmalms stadsdelsområde. Inom Östermalms stadsdelsområde finns de fyra parklekarna, Humlan, Gustav Adolf, Tessinparken samt nybyggda parkleken Hjortgläntan belägen i Hjorthagen. Inom Norrmalms stadsdelsområde

finns Vasaparkens parklek och Observatorielundens parklek. Slitaget på parklekarna är stort då skolor och privata förskolor använder miljöerna som komplement till den egna utemiljön. Vid samtliga parklekar på Östermalm bedrivs även öppen förskola.

Det finns behov av upprustning av de befintliga parklekarna inom båda stadsdelsområdena. Det gäller såväl parklekarnas inomhusmiljö som utomhusmiljö. En upprustning av parklekarnas lokaler kommer innebära höjda hyreskostnader. Det finns en pågående dialog med fastighetskontoret kring detta. En utredning pågår om lokalerna är lämpliga att bedriva verksamhet i. Beroende på utredningens resultat kan en förändring av lokaler innebära höjda hyreskostnader.

4.5.3 Lokalbehov för annan kommunal verksamhet

Förvaltningskontor

Ambitionen är att kommande Norra innerstaden ska ha ett gemensamt förvaltningskontor. Med avtalstider för de befintliga förvaltningskontoren som sträcker sig framåt i tiden mellan två och fyra år behövs en kortsiktig och en långsiktig lösning tas fram. Behov finns av en lokal som rymmer cirka 380 medarbetare och både mer publika delar samt möteslokaler för större grupper av medarbetare. Andra viktiga parametrar är närhet till kollektivtrafik samt en skälig hyresnivå. Närhet till kollektivtrafik är en viktig tillgänglighetsfråga ut ett invånarperspektiv men också viktig för förvaltningen som en attraktiv arbetsgivare. En viktig aspekt i formande av ett nytt förvaltningskontor är att på ett bra sätt möta olika avdelningars och enskilda funktioners behov av miljö, teknik och arbetssätt.

Individ- och familjeomsorg

Det finns behov av en ny gemensamhetslokal inom omsorgen för personer med en funktionsnedsättning. Lokalen ska vara tillgänglighetsanpassad och ligga i nära anslutning till de boendes egna lägenheter. Just nu undersöks möjligheten om en passande lokal kan tas fram i fastigheten Vasen som ägs av Micasa.

Ungdomsgård

Idag ligger en ungdomsgård inom Norrmalms stadsdelsområde. Lokalen delas med utbildningsförvaltningen, vilket innebär att ungdomsverksamheten endast kan bedrivas kvällstid. För att bättre kunna anpassa verksamhet och utbud efter behov från målgruppen, eftersöks en lämpligare lokal. Lokaliseringen behöver ses över utifrån kommande Norra innerstadens stadsdelsområde.

Hemtjänsten

Vid sammanläggningen till Norra innerstaden kommer hemtjänsten inom Norrmalms stadsdelsområde att delas i två, vilket medför att ännu en lokal kommer att behövas.

En översyn kring hur lokalerna skulle kunna samnyttjas bör genomföras i samband med sammanläggningen.

Övriga lokaler

Det finns behov av lokaler för öppen fritidsverksamhet i Hagastaden. Med anledning av ett

vikande barnantal finns i dagsläget ingen planering för när projektet för förskola/skola och lokaler för öppen fritidsverksamhet i kvarter 14 kommer att påbörjas.

Det finns ett uppdrag att utreda möjligheten att öppna en fritidsgård i Hjorthagen/Norra Djurgårdsstaden och kommer att återkomma till nämnden under hösten när en sammantagen bedömning gjorts för Norra innerstaden.

I samband med Micasas ombyggnadsprojekt i fastigheten Vasen som görs om till ett seniorboende har en passande lokal valts ut som kommer att användas som träfflokal för seniorer.

4.5.4 Planerade lokalförändringar för år 2024-2031 (första planeringsperioden)

Med anledning av sammanläggningen till Norra innerstaden kommer en generell översyn av det totala lokalbeståndet genomföras i syfte att effektivisera lokalnyttjandet. Samnyttjande och flexibelt nyttjande av lokaler behövs för att kunna möta behov av att minska antalet lokaler inom vissa verksamhetsområden. Ett effektivare lokalutnyttjande är viktigt för att kunna möta de allt högre hyreskostnaderna.

Samlokalisering av verksamheter inom befintligt lokalbestånd utreds. Förändringarna påverkas av faktorer som förändrade prognoser för till exempel antal barn och äldre inom stadsdelsområdet men även av nybyggnation i stadsutvecklingsområden och underhållsbehov samt driftskostnader i lokaler.

Hagastaden

I detaljplaneområde 1, kvarter 6, pågår byggnationen av serviceboende (LSS) och verksamheten är planerad att öppna i januari 2024.

I detaljplaneområde 2 (Östra Hagastaden), kvarter 13, planeras ett vård- och omsorgsboende med plats för 90 boende. Inom boendet planeras också en lokal som möjliggör till exempel dagverksamhet för personer med demens. Tillsammans med Micasa deltar förvaltningen i planeringen av boendet. Tidplanen är osäker men detaljplanen för Östra Hagastaden planeras kunna antas i kommunfullmäktige under 2023. Preliminärt kan byggstart av området ske 2025/2026, med ett färdigställande 2030. En detaljerad tidplan inväntas för kvarter 13.

Sabbatsbergsområdet.

Behov av verksamhetslokaler i de planerade kvarteren i Sabbatsbergsbyn bevakas. I det första av fyra detaljplaner byggs ca 250 lägenheter men byggstart är ännu osäker.

Norra Djurgårdsstaden

När stadsutvecklingsområdet Norra Djurgårdsstaden är helt utbyggt beräknas cirka 12 000 nya bostäder ha uppförts. I de färdigbyggda etapperna i Hjorthagen har förvaltningen i planeringen utgått från ett behov motsvarande 21 förskoleplatser per 100 bostäder.

I den kommande planeringen av förskolor i nya etapper av utbyggnaden är det svårare att avgöra det exakta behovet av antal förskoleplatser. Perioden av minskat antal förskolebarn pågår något längre än tidigare prognosticerat. Även om många bostäder beräknas produceras under åren 2026–2031 visar prognosen att det totala antalet barn år 2031 inte kommer att

överstiga barnantalet 2022. En förklaring är att flera planerade byggprojekt skjutits framåt i tiden. Prognosen visar också att antalet barn minskar mest i de centrala delarna av stadsdelsområdet mellan 2024–2032. Från 2027 börjar antalet barn sakta öka igen i stadsdelen Hjorthagen-Värtahamnen. Följsamheten utifrån barnunderlag och efterfrågan på förskoleplatser är därmed mycket viktig för att säkerställa en rätt dimensionerad förskoleorganisation.

4.5.5 Planerade lokalförändringar för åren 2032-2040 (andra planeringsperioden)

Det finns inga idag kända lokalförändringar för övrig kommunal verksamhet inom denna planperiod.

4.6 Pedagogisk verksamhet

4.6.1 Summerande analys av nuläge samt framtida planering

Inom stadsdelsområde Norrmalm har en genomlysning av alla verksamhetslokaler inom förskolan genomförts. Utifrån genomlysningen har avtal för tre lokaler sagts upp, varav en kommer lämnas 2023 och de andra två under 2024. Även inom Östermalms stadsdelsområde lämnar förvaltningen en lokal under 2023. Med fortsatt sjunkande barnantal och den stigande hyreskostnadsutvecklingen i innerstaden, behöver förvaltningen fortsätta arbetet med anpassning av förskolelokaler.

Det rådande ekonomiska läget innebär en inbromsande byggnadstakt och nedgången i befolkningstillväxten med färre antal barn i förskoleåldern kommer påverka planeringen både på kort och på lång sikt. I dagsläget ser nuvarande förvaltningar att det råder ett generellt överskott på förskoleplatser inom Norra innerstaden. Det innebär att en samplanering kring utbud och efterfrågan behöver ske framöver. I stadsutvecklingsområdena behöver den kommande förvaltningen fortsätta säkerställa verksamhetslokaler trots att det blir svårare att motivera nyproduktion när prognoserna visar på ett lägre behov av förskoleplatser. Här pågår en översyn av hela lokalbeståndet vilket kan innebära att nyproduktion i stadsutvecklingsområden får ersätta redan befintliga lokaler som bedöms vara sämre anpassade för förskolans verksamhet. Det finns även behov av upprustning av lokaler samt att tillgängligheten behöver förbättras.

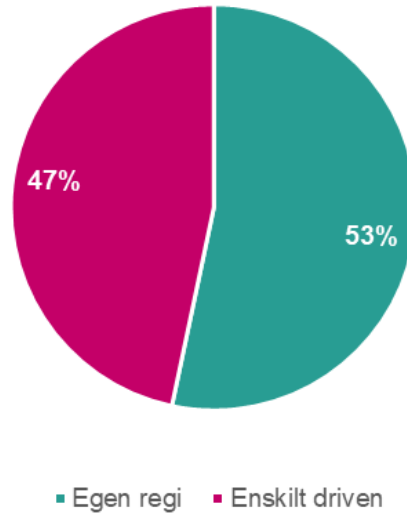
4.6.2 Nuläge 31 januari 2023

Förvaltningarna har i dagsläget en överkapacitet av förskoleplatser, både i kommunal och fristående verksamhet.

Norrmalms stadsdelsområde

Enligt stadens senaste mätning var 85,9 procent av barn i åldern ett till fem år inskrivna i förskola inom Norrmalms stadsdelsområde. Totalt 1813 barn var inskrivna i kommunal förskola och 1526 barn inom fristående förskolor inom stadsdelsområdet. Detta innebär att 53 procent av barnen var placerade i kommunal förskola och 47 procent i fristående verksamhet.

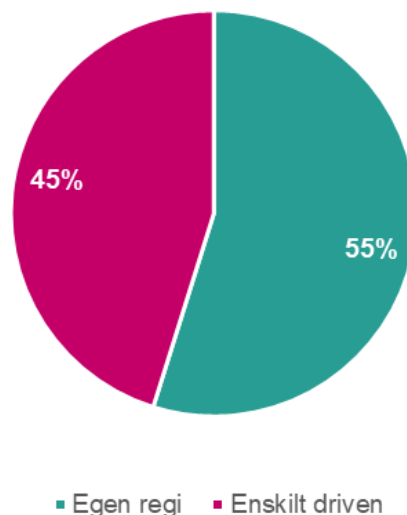
Förskola - Andel barn i egen regi/enskilt driven

Östermalms stadsdelområde

Enligt stadens senaste mätning var 87 procent av barn i åldern ett till fem år inskrivna i förskola inom Östermalms stadsdelområde. Totalt 2023 barn var inskrivna i kommunal förskola och 1666 barn var inskrivna vid fristående förskolor. Detta innebär att 55 procent av barnen var placerade i kommunal förskola och 45 procent i fristående verksamhet.

Förskola - Andel barn i egen regi/enskilt driven

Hyreskostnaderna inom förskolan ökar bland annat till följd av utbyggnad av nya förskolor

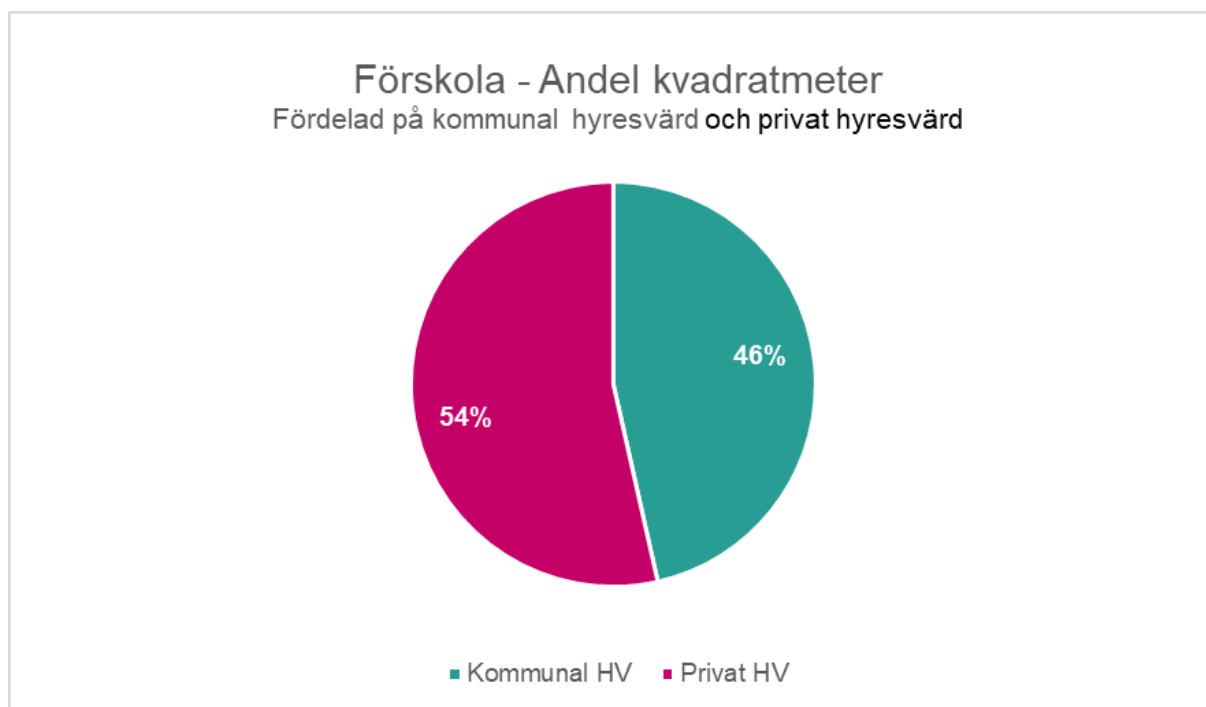

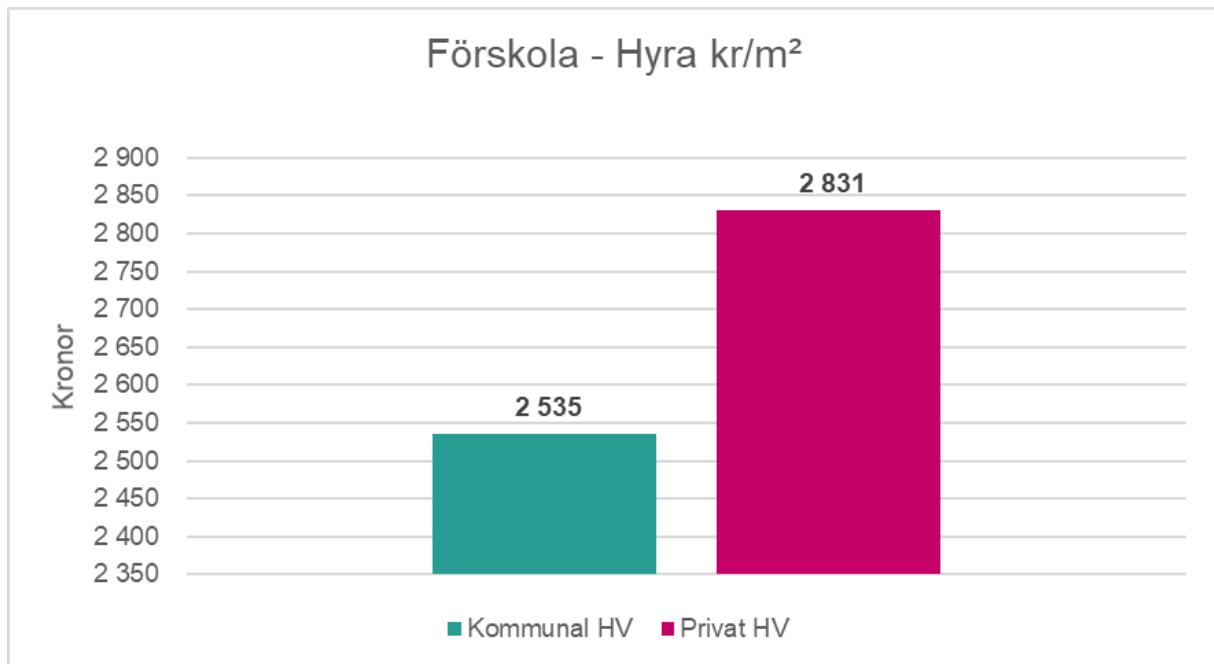
inom både Norrmalms och Östermalms stadsutvecklingsområden. En utmaning är att nyproducerade lokaler har höga produktionskostnader vilket medför att objekten blir räntekänsliga. Förvaltningen har i tidigare ärenden lyft att en höjd internränta kommer generera kraftigt höjda hyror, vilket nu kan påvisas.

Omförhandling av hyresavtal innebär ökade hyreskostnader för nämndens förskolor och det uppmärksammas att fler fastighetsägare vill ha marknadshyror. Dessutom finns många av förskolorna i äldre lokaler med gamla ventilationssystem vilket leder till kostsamma åtgärder för att motverka buller och dåligt luftflöde.

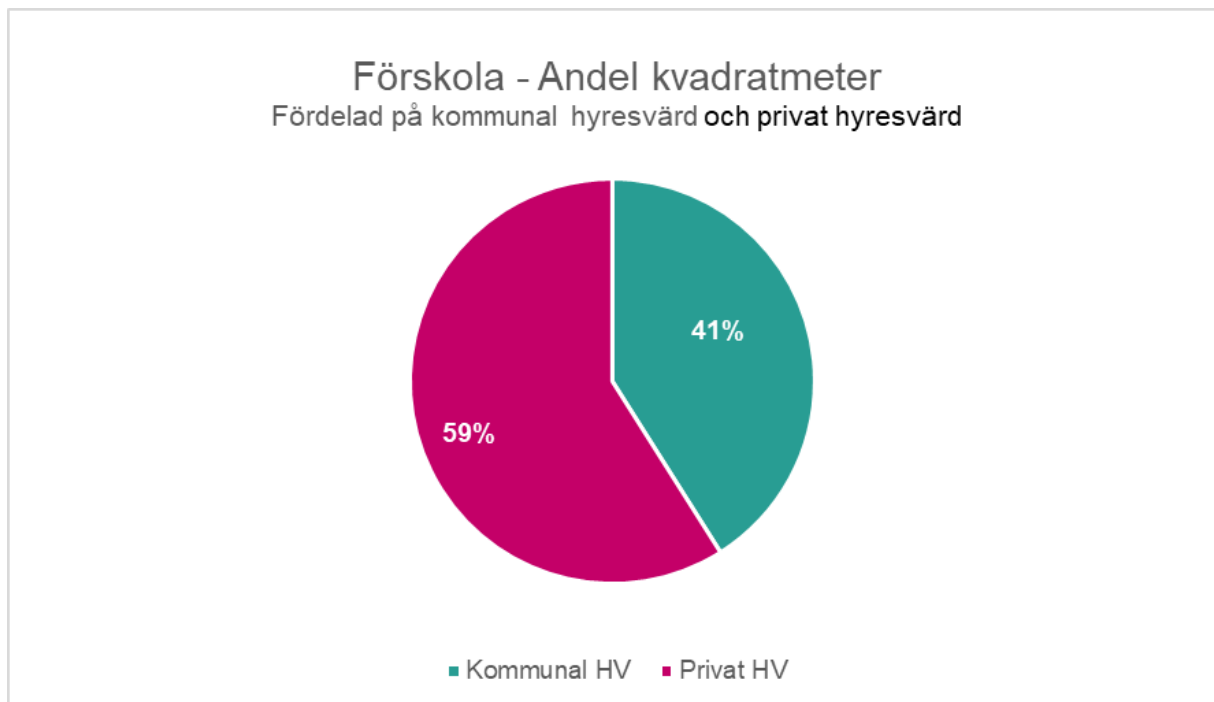
Kommunfullmäktiges ersättning för förskolor med särskilt hög hyra har förändrats och ersättningen för hyresnivåer över 3 000 kr/kvm har utgått, vilket slår hårt mot innerstadens förvaltningar. Hyresnivåerna i innerstaden är höga, både för befintliga lokaler och för nyproduktion, och den minskade ersättningen gör att förvaltningarna ser utmaningar i att täcka de höga hyreskostnaderna inom ordinarie budget. Detta påverkar förutsättningarna att bedriva likvärdiga verksamheter inom staden. Ersättningen inom förskolan önskas ses över så att en likvärdig andel av ersättningen finansierar lokalhyror oavsett var i staden förskolan bedrivs. I och med stimulansbidragets upphörande ser förvaltningen också en utmaning i att finansiera de investeringar i inventarier som uppstår i starten vid etablering av nya förskolor.

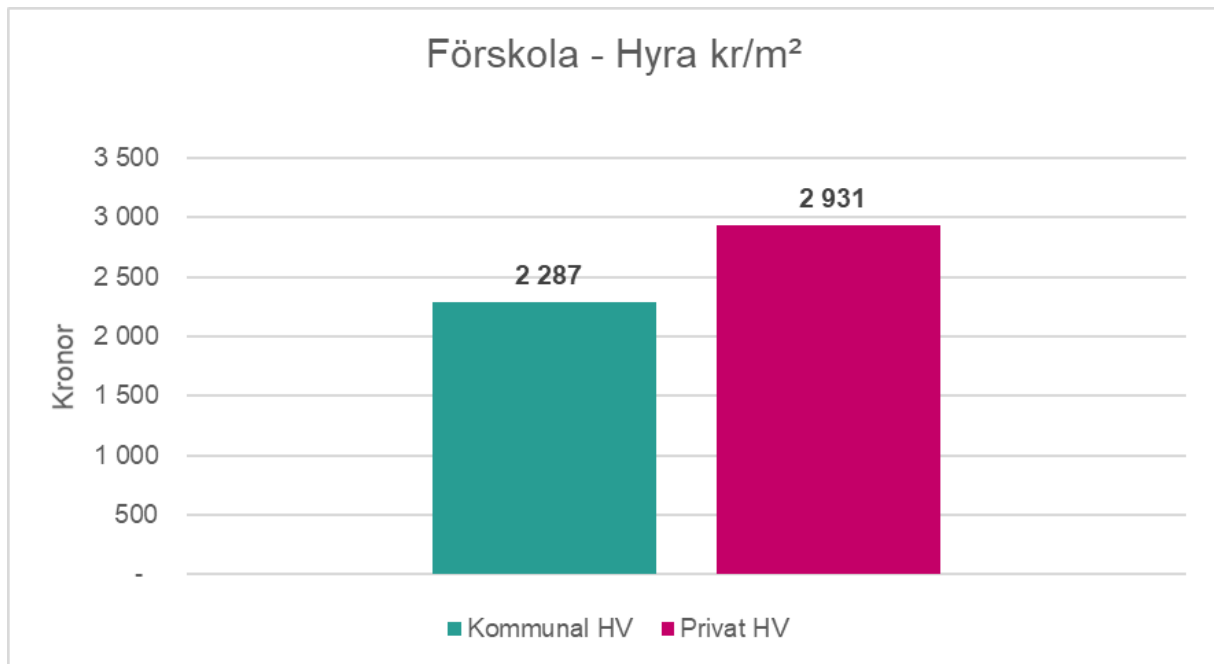
Norrmalms stadsdelsområde

Östermalms stadsdel sområde

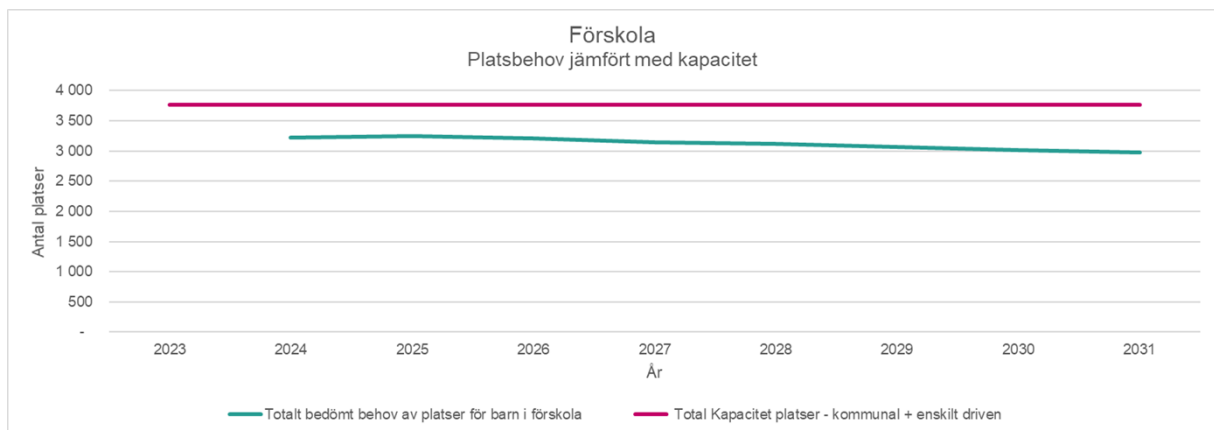

4.6.3 Planering av lokaler för år 2024-2031 (första planeringsperioden)

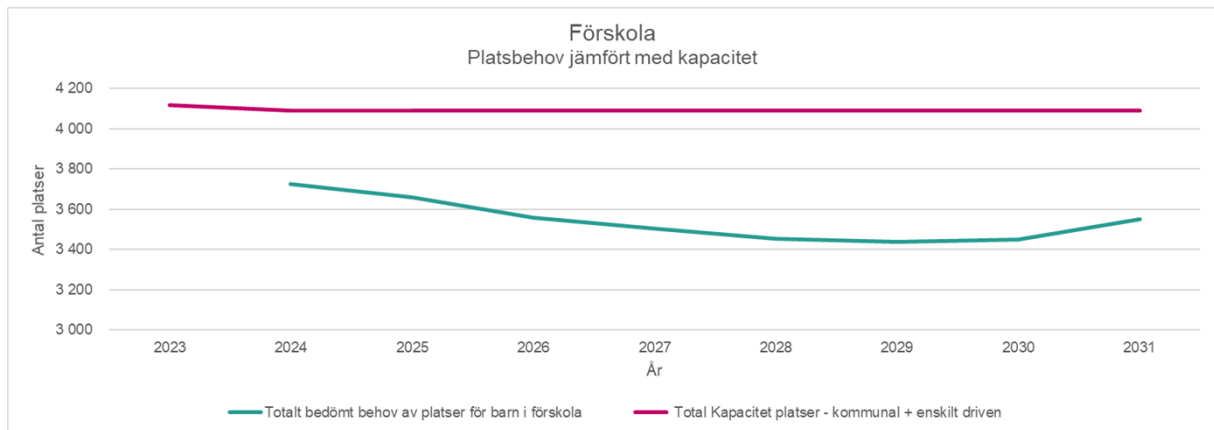
Lokalbehovet under den första planeringsperioden

Beskrivningen av lokalbehovet görs utifrån prognos med avräkning för befintlig kapacitet (både kommunal och enskilt driven förskola/fristående skola) och resulterar i ett totalt behov för förskola. Redovisningen återfinns i *tabell 1. Platsbehov*.

Norrmalms stadsdelsområde

Östermalms stadsdelsområde

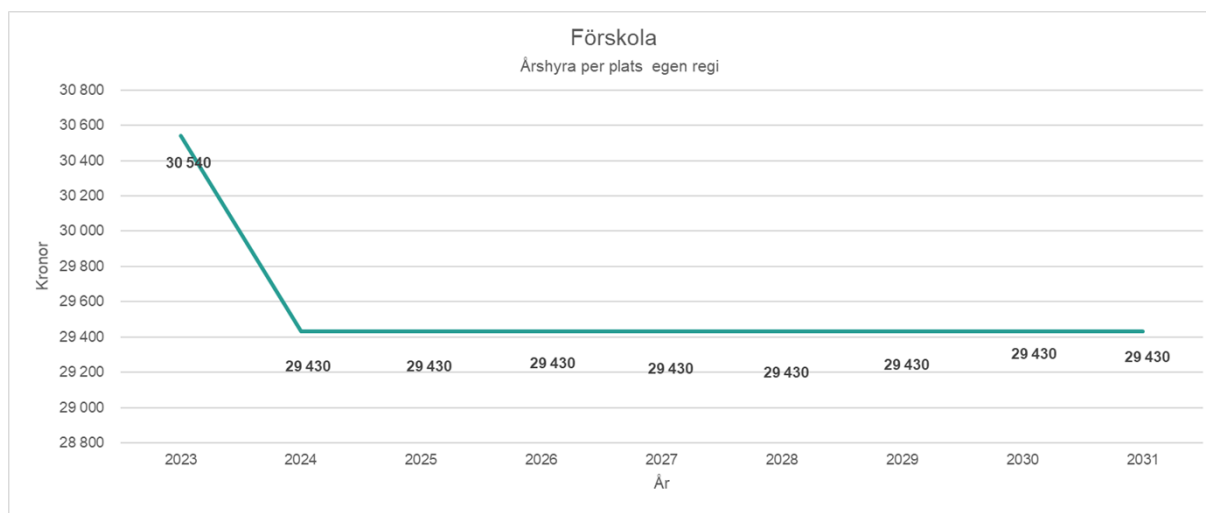

Förvaltningarna planerar behov av nya förskoleplatser i egen regi med stöd av förskoleprognosen och förskoleframskrivningen kopplat till befintliga hyresavtal avseende förskolelokaler. Förvaltningarna räknar in fristående förskolor i sina prognoser samt bevakar eventuell nedläggning samt etablering av fristående förskolor. I de fall en fristående verksamhet väljer att avveckla en förskola är hemkommunen skyldig att bereda plats för de barn som påverkas, varför nämnden alltid bör planera för en viss överkapacitet.

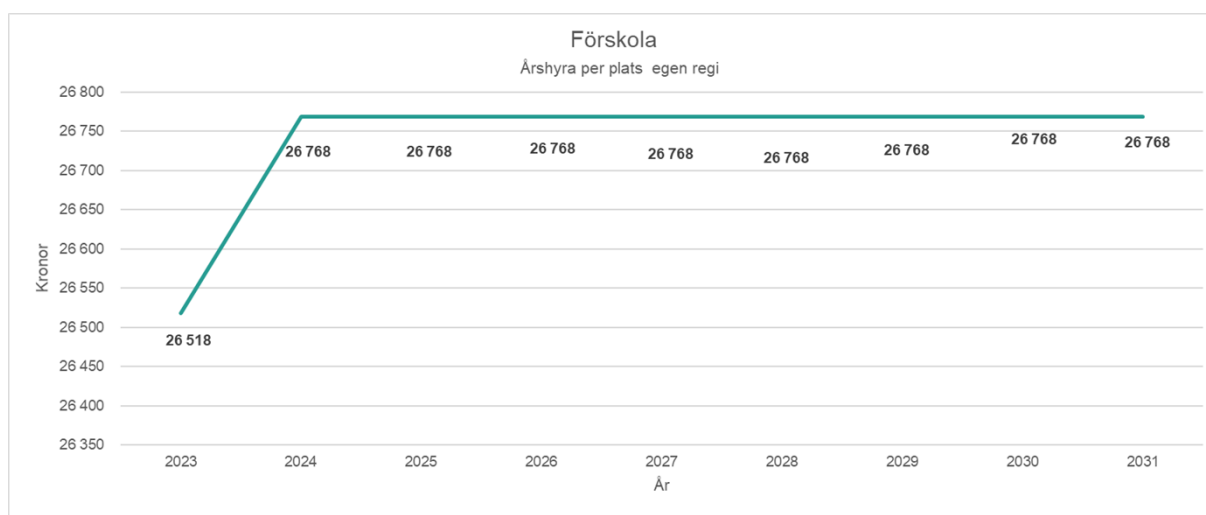
Förskoleframskrivningen samt Swecos befolkningsprognos visar på en minskning av antalet barn i förskoleåldern inom stadsdelsområdet de närmaste åren. Enligt senaste prognosen beräknas antal barn i åldern 1-5 år att minska fram till 2029 för att därefter långsamt öka fram till 2031. Beräkningar visar på ett övergripande kapacitetsöverskott av förskoleplatser generellt i Norra innerstaden under perioden. Redan beslutade avvecklingar kommer inom de närmsta åren ge lägre hyreskostnader för förvaltningen. I dagsläget har de enskilda förskolorna inte alltid full täckningsgrad i sina verksamheter utan har ett beräknat överskott på platser.

Det är flera olika faktorer som påverkar framtida behov. Exempelvis kan förseningar i nybyggnadsprocesserna innebära att förskolor uppförs innan de nya bostäderna, som utgjort underlag för förskolorna, är färdigställda. Det kan leda till att stadsdelsområdena får ett oväntat överskott på platser. Även demografiska faktorer och trender som utflyttning från staden, som har ökat, kan leda till att efterfrågan på förskoleplatser minskar.

Norrmalms stadsdelsområde

Östermalms stadsdelområde

Ett överskott av lokaler ska inte råda, samtidigt medför uppsägning av befintliga hyreskontrakt utmaningar avseende att återfå lokaler vid eventuellt framtida behov. Det är även kostsamt att avveckla lokaler då det påverkar verksamheten även utifrån andra perspektiv.

Befolkningsprognosen och osäkerhetsfaktorerna avseende vilka som flyttar in i stadsutvecklingsområden medför utmaningar i planering av nya förskolor. Flera byggprojekt står still på grund av lågkonjunktur och detta medför också en osäkerhet kring när inflytt faktiskt sker i planerade bostäder.

Planerade lokalförändringar under den första planeringsperioden

Eftersom barnantalet i sin helhet prognostiseras att minska under första planeringsperioden så behöver det ske ett arbete kring nybyggnation som behövs och en översyn av vilka lokaler i det övriga beståndet som kan sägas upp alternativt ställas om till annan verksamhet.

Då barnantalet minskar men den äldre befolkningen ökar så behöver förvaltningen se över om till exempel en förskolelokal kan omvandlas till träffpunkt för äldre. Denna typ av omställning gör att lokalen skulle finnas kvar som förskolelokal igen om barnantalet skulle öka.

I år lämnas en förskolelokal inom Norrmalms stadsdelsområde där barngrupperna flyttar ihop med andra förskolor. Under 2024 lämnas ytterligare två förskolelokaler inom stadsdelsområdet, som flyttar in i en nybyggd förskola. Eftersom det är en nybyggd förskola minskar därför inte antalet förskoleplatser eller hyreskostnaden. Inom Östermalms stadsdelsområde lämnas en förskolelokal under 2023.

Hagastaden

Hagastaden förväntas vara helt etablerad år 2030. I planeringen av förskolor ser förvaltningen till stadsdelsområdet som helhet och hur Hagastadens behov och utbud påverkas av befintligt förskolebestånd. Behovet av förskoleplatser påverkas av hur mycket bostäder som i slutändan byggs i området samt hur befolkningsprognosen utvecklas. Förskoleprognosen samt förvaltningens egna beräkningar visar på en minskning av barn i förskoleålder inom Norrmalms stadsdelsområde.

Tillsammans med SISAB, stadsbyggnadskontoret och exploateringskontoret deltar förvaltningen i planeringen av en förskola i kvarter 14 i inom detaljplanen för Östra Hagastaden. Den eventuella förskolan planerades initialt som en friliggande byggnad intill en skola och idrottshall. I nuläget råder dock osäkerhet kring planeringen och ingen tidplan har fastställts, då även utbildningsförvaltningens behov har förändrats.

Norra Djurgårdstaden

Byggtakten i stadsutvecklingsområdet Norra Djurgårdsstaden har bromsat in något jämfört med vad som tidigare planerats. I projekt Gasklocka 3 och 4, med ett förväntat bostadstillskott om 320 lägenheter, beräknas en förskola om 72 platser att färdigställas under 2025 alternativt 2026. Förskolan kommer att uppföras och bedrivs i privat regi.

I kvarteret Ängsbotten uppförs cirka 520 nya bostäder, vilket beräknas innebära ett behov av cirka 80 förskoleplatser. Vidare uppförs nya bostäder både i kvarteret Hjorthagskransen och Elektriciteten där det sammanlagda behovet av platser också beräknas till cirka 80. Förvaltningen undersöker och planerar för olika alternativ till nyproduktion, bland annat möjligheterna att kunna inrymma förskoleplatser i en skola i anslutning till områdena.

De pågående bostadsprojekten under perioden 2028-2031, bland annat i området Ropsten om cirka 600 lägenheter och vid Kolkajen om cirka 1500 lägenheter beräknas innebära ett behov av motsvarande 440 platser.

Hittills har det planerats för totalt cirka 160 nya förskoleplatser i Norra Djurgårdsstaden, men bedömningen är att behovet förväntas uppgå till ytterligare cirka 280 platser.

Lappkärrsberget

Vid Lappkärrsberget öppnar en nybyggd förskola verksamhet under hösten 2023. Förskolan ersätter befintlig verksamhet belägen vid Forskarbacken. Byggnaden vid Forskarbacken

kommer att rivras med anledning av att nya studentbostäder uppförs i området.

Vasa Real

Förskolan Resedan har tidigare legat i anslutning till grundskolan Vasa Real. Förskolan revs 2017 för att återuppbyggas med utökad kapacitet. Barngrupperna som ska flytta in i den nybyggda förskolan finns idag i två lokaler som lämnas när inflytt sker. Just nu planeras för att ta förskolan i anspråk vårterminen 2024.

Sabbatsbergsområdet

Sabbatsbergsområdet är uppdelat i fyra olika detaljplaner och närmast i planeringen ligger utvecklingen av fastigheten Silverskopan 3 (innefattar cirka 250 lägenheter). Det föräldrakooperativ som finns i fastigheten idag är fortsatt intresserade av att vara kvar och de har dialog med exploateringskontoret och fastighetsägaren om framtida förskola i kvarteret.

4.6.4 Långsiktig planering av behovet av lokaler mellan år 2032-2040 (andra planeringsperioden)

Lokalbehov under den andra planeringsperioden

Med utgångspunkt av den planerade tillväxten och förväntad fortsatt utbyggnadstakt i staden så bedöms behoven av platser inom förskola och skola fortfarande vara stora. Behoven kommer dock växla över tid. Initialt är det behov av platser för åldersgruppen 1-5 år som sedan övergår till skolåldern. Det motiverar än mer till att öka samverkan och samarbetet mellan förskola och skola. Framtida lokaler inom förskola och skola behöver samnyttjas mer effektivt för att kunna möta de växlande behoven över tid.

Nämnden ser i dagsläget inte att det finns lokalbehov under den andra planperioden som ännu inte omhändertagits.

Centralstationen

Genom en överdäckning av spårområden mellan Kungsgatan-Klarabergsviadukten-Vattugatan utreder staden möjligheterna för en utveckling om av området kring Centralstationen. Projektet och behovet av verksamheter bevakas framskridande.

City

Enligt stadens Program för City är ambitionen att området bland annat utvecklas med fler bostäder. Bevakning pågår om nya detaljplaner innebär behov inom nämndens verksamheter.

Sabbatsbergsbyn

Inom Sabbatsbergsområdet finns planer på fler nya bostäder, men plan- och byggstart är ännu inte fastställd vilket är en osäkerhetsfaktor. Planeringen och behov av verksamheter bevakas.

Södra Värtan och Loudden

Planering för förskoleplatser finns i båda områdena. Viss samverkan sker, men bör utvecklas och förstärkas med utbildningsförvaltningen.

Planerade lokalförändringar under den andra planeringsperioden

Nämnderna ser inte att det finns behov som ännu inte omhändertagits eller har en planeringsinriktning under andra planperioden. Nämndernas lokalförändringar sammanfattas i *tabell 2 Lokalförändringar*.

4.6.5 Enskilt driven förskola eller fristående skola

Nuläge 31 januari 2023

Det finns för närvarande totalt 86 fristående förskolor och 62 förskolor i kommunal regi inom stadsdelsområdet Norra innerstaden. Flera av de fristående förskolorna har tillfälliga bygglov för sina lokaler vilket kan påverka behovet av förskoleplatser i kommunal regi. Både nämndernas förskolor och fristående aktörer hyr lokaler av privata fastighetsägare. Om hyresavtal sägs upp av hyresvärd kan brist uppstå på förskolelokaler inom stadsdelsområdet.

Andelen enskilda anordnare är hög inom det kommande stadsdelsområdet Norra innerstaden. Det finns 86 enskilt drivna förskolor med kapacitet för 3751 platser 2023. Andelen barn i enskild regi uppgår i stadsdelsområdet Östermalm till 45 procent, respektive 47 procent på Norrmalm.

Lokalförändringar enskilt driven förskola eller fristående skola

Samverkan sker med fristående förskolor inom stadsdelsområdet. Vid eventuell nedläggning eller etablering av fristående förskolor meddelar utbildningsförvaltningen detta. Vid avläsningstillfället finns ingen information om aktuell avveckling av fristående förskolor som påverkar tillgången av förskoleplatser.

4.7 Övrig information

4.7.1 Särskild redovisning av vissa lokalprojekt

5 Övriga redovisningar

Staden som helhet

Samverkan sker med andra nämnder och bolag i syfte att effektivisera och stärka det sammantagna arbetet för invånarna. Bedömningen är att det finns områden som är särskilt betydande för att uppnå ökad effektivitet och samordningsvinster; krisberedskap och civilt försvar, innovation och digitalisering, kompetensförsörjning, miljö och klimat samt upphandling.

Innovation och digitalisering behövs för att möta både nuvarande och kommande utmaningar. Metoder, arbetssätt och lösningar kan med fördel delas och ett gemensamt arbete behövs för att uppnå en ökad helhetssyn. Befolkningsutvecklingen, med en ökad andel äldre över 80 år, innebär ett särskilt behov av välfärdsteknik som kan möta behoven och öka möjligheten för äldre att leva ett aktivt och självständigt liv. Utöver välfärdsteknik kräver de demografiska förändringarna också att staden som helhet arbetar med kompetensförsörjning genom att

fortsätta utveckla interna utbildningar och program, karriärmöjligheter och att uppmuntra intern rörlighet.

Utifrån omvärldsläget är bedömningen att arbetet med krisberedskap och civilt försvar kommer att vara i fortsatt fokus. Samverkan kring riskbedömning, beredskap och åtgärder bidrar till ökad effektivitet och robusthet för staden som helhet. Samarbete mellan stadens nämnder och bolag är också avgörande för att skapa en helhetssyn och uppnå effektiva arbetsätt för att ha möjlighet att bromsa klimatförändringarna och anpassa staden efter nya klimatförutsättningar.

Arbetet fortsätter med att använda nämndens resurser och medel effektivt genom att inköp sker från upphandlade avtal, via inköpssystemet och i enlighet med stadens gem samma inköpsprocess. Samverkan sker med andra stadsdelsnämnder och bolag för att uppnå samordningsvinster och ökad kvalitet. I nuläget finns begränsade resurser och kompetens avseende offentlig upphandling inom exempelvis miljö, sanering, geoteknik och avancerad markbyggnadsteknik. Avtal och kompetens från fackförvaltningarnas upphandlingsavdelningar behöver i större utsträckning komma stadsdelsförvaltningarna till del. Utökad samordning för trafikplanering, gatuutformning och upprustning av konstruktioner av andra förvaltningar kan minska antalet anläggningstillfällen och sänka kostnaderna för staden.

Medborgarbudget och medborgarinflytande

Stockholmarnas fokus fortsätter stärkas och möjligheterna till demokratiskt inflytande, både i utveckling av verksamheten och i fysiska miljöer. Utöver att synpunkter hanteras löpande, används medborgarförslag, parkvandringar, parksamråd, trygghetsvandringar, platssamverkan, kommande nämndens pensionärsråd och råd för funktionshinderfrågor, enkäter och olika mötesplatser för dialog med invånare. Ett etablerande av ett medborgarkontor är under utredande. I samband med detta utreds även möjligheten att etablera ett mobilt medborgarkontor. Ett medborgarkontor i Norra innerstaden kan komma att besökas av boende i andra delar av staden, beroende på läge.

I en del av kommande nämndens fritidsverksamhet kommer medborgarbudget att testas. Östermalms stadsdelsnämnd ingår i ett Vinnovafinansierat projekt för att främja medborgarengagemang tillsammans med Sjöstadsföreningen/ElectriCITY, Hjorthagens intresseförening i Norra Djurgårdsstaden (HIND), exploateringskontoret samt bostadsrättsföreningar. Projektet syftar till att bygga en modell och framtagande av en handbok för samverkan mellan bostadsrättsföreningar kring hållbarhetsfrågor. I projektet ingår även LocalLife som är en socialplattform för informationsdelning. Målet med projektet är även att sprida konceptet till andra delar av verksamheter och inom staden. Arbetet kommer att fortsätta under planperioden.

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Jesper Ackinger, Tf stadsdelsdirektör	2023-04-04